

СТЕНОГРАФСКИ ДНЕВНИЦИ

НА

XXIII-ТО ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

III РЕДОВНА СЕСИЯ

Брой 12

София, понеделникъ, 27 ноемврий

1933 г.

14. заседание

Петък, 24 ноемврий 1933 година

(Открито отъ подпредседателя Н. Шоповъ въ 16 ч. 45 м.)

СЪДЪРЖАНИЕ:

Стр.	Стр.
Отпуски, разрешени на народни представители	241
Запитване отъ народния представител Д. Нейковъ къмъ министра на войната, относно уволнението на нѣкои висши офицери въ армията (Разискване и отговоръ като на питане)	241
Проектоотговоръ на тронното слово (Трето четене).	249
Законопроекти: 1) за извънбюджетенъ (свръхсметъ) кредитъ по бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година на сума 337.854.000 л. (Първо четене)	250
2) за извънбюджетенъ (свръхсметъ) кредитъ по бюджета на държавата за 1932/1933 финансовата година на сума 200.000.000 л. за изплащане неизплатенитъ разходи по сѣщия бюджетъ (Първо четене).	251
Дневенъ редъ за следващото заседание	254

Председателстващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Откривамъ заседанието. Присъжтствуватъ нужното число народни представители. Заседанието е законно.

(Отъ заседанието отсъжтствуватъ следнитъ г. г. народни представители: Аврамовъ Аврамъ, Ангеловъ Боянъ, Аневъ Василь, Апостоловъ Драгомиръ, Бешковъ д-ръ Иванъ, Бончевъ Тодоръ, Бояджиевъ Стефанъ, Буровъ Атанасъ, Василевъ Григоръ, Василевъ Ради, Велчевъ Иванъ, Ганчевъ Миню, Георгиевъ Павелъ, Георгиевъ Стойчо, Георгиевъ Трифонъ, Говедаровъ Георги, Дековъ Петко, Джабарски Стоянъ, Димитровъ д-ръ Димитъръ, Димчевъ Василь, Дичевъ Петко, Доброволски Стефанъ, Думановъ д-ръ Никола, Икономовъ Андрей, Калиновъ Благой, Кемилевъ Никола, Кондаковъ Александъръ, Кръстевъ Гето, Лоловъ Сава, Лунговъ Николай, Лѣкарски Иванъ, Маджаровъ Рашко, Маринчевъ Георги, Марковъ Цоло, Мелнишки Боянъ, Милевъ Милю, Мошановъ Стойчо, х. Петковъ х. Георги, Петковъ Стефанъ, Петровъ Дойчинъ, Пиронковъ Александъръ, Радоловъ Александъръ, Рафаиловъ Филипъ, Родевъ Христо, Свиначевъ Добри, Стайновъ Петко, Стойковъ Апостолъ, Томчевъ Ангелъ, Тошевъ Никола, п. Цвѣтковъ Кръстю, Чолаковъ Христо и Шишковъ Георги).

Съобщавамъ на Събранието, че бюрото е разрешило отпускъ на следнитъ народни представители:

На г. Добри Свиначевъ — 1 день;
 На г. Д-ръ Димо Бурилковъ — 1 день;
 На г. Никола Стамболиевъ — 1 день;
 На г. д-ръ Асенъ Цановъ — 1 день;
 На г. Христо Родевъ — 1 день;
 На г. Никола Петровъ — 1 день;
 На г. Никола Кемилевъ — 1 день;
 На г. д-ръ Никола Чирпанлиевъ — 1 день;
 На г. Георги Шонговъ — 1 день;
 На г. Стоянъ Момчиловъ — 1 день;
 На г. Борисъ Ецовъ — 2 дена;
 На г. Стефанъ Цановъ — 2 дена;
 На г. Стойчо Георгиевъ — 2 дена;
 На г. Кръстю п. Цвѣтковъ — 2 дена;
 На г. Захари Димитровъ — 2 дена;
 На г. Георги Василевъ — 2 дена;

На г. Боянъ Смиловъ — 2 дена;
 На г. Драгомиръ Апостоловъ — 3 дни;
 На г. Филипъ Рафаиловъ — 3 дни;
 На г. Хафузъ Юсеинъ Тахировъ — 3 дни;
 На г. Никола Гашевски — 3 дни;
 На г. Василь Димчевъ — 3 дни;
 На г. Сава Лоловъ — 4 дни;
 На г. Боянъ Петровъ — 4 дни и
 На г. д-ръ Димитъръ Димитровъ — 4 дни.

Преди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ, г. военниятъ министъръ ще отговори на питането на народния представител г. Димитъръ Нейковъ.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Г. председателю! Азъ съмъ отправилъ преди повече отъ две седмици едно питане къмъ г. министъръ Костурковъ за порядкитъ въ Министерството на желѣзницитъ, пощитъ и телеграфитъ. Моля да му се напомни да ми отговори на това питане. Въпросътъ е доста опакъ и спешенъ. Надѣвахъ се, че днесъ, следъ като се гласува отговорътъ на тронното слово, ще ми се даде отговоръ.

Азъ моля бюрото да напомни на г. министра на желѣзницитъ да отговаря на питанятия редовно, особено когато сж отъ голѣмъ общественъ интересъ.

Председателстващъ Н. Шоповъ: На питането на г. Нейковъ по погрѣшка е писано „запитване“, и така е съобщено. По думитъ на г. Нейковъ, той отправя до г. министра на войната питане, а не запитване.

К. Пастуховъ (с. д): Не е запитване. Асж, ако е запитване, нѣма да му се отговори.

Председателстващъ Н. Шоповъ: Има думата народниятъ представител г. Димитъръ Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Макаръ да разполагамъ съ твърде ограничено време, преди да изложа въ какво се състои питането, отправено къмъ г. министра на войната, азъ съмъ прину-

денъ да направя много набързо няколко предварителни бележки, свързани непосредствено съ самото ми питане.

На първо място трябва да отбележа, че за нас, социалдемократите, армията по своята същина е един институт, който има за задача да организира народната отбрана, като защита, въ случай на нужда, народа и държавата от външни неприятелски действия.

Д. Ачковъ (макс) и С. Таковъ (з): И вътрешни.

Д. Нейковъ (с. д): Като не сме отричали необходимостта от този институт, ние всъкога сме били решителни противници на милитаризма, въ смисъл на една система на вътрешно управление, която се стреми да обърне армията въ една съсловна организация и да я даде като оръжие въ ръцете на отделни лица, групи, партия или класа, съ целъ, шето тия, които я иматъ въ ръцете си, да тормозятъ и да вържатъ въ покорство и неправда болшинството отъ българския народъ.

На второ място, г. г. народни представители, трябва да отбележа, че ние, народните представители, изпълнявайки своя мандатъ, сме длъжни да се отнасяме критично къмъ всичко онова, което засѣга армията и нейните началници, колкото и високи постове да заематъ тѣ. Трѣбва веднѣжъ заинаги да се преустанови практиката да приемаме всичко съ акламации и безкритично. Прегръщенията на началниците на армията не бива да се прикриватъ, и особено тѣхните дѣла, както и тѣ самитѣ не бива да се отожествяватъ съ самата армия. Народното събрание би абдикирало отъ своя длъгъ, ако не се занимава съ това, което се говори за армията, и съ онова, което вършатъ нейните началници, и особено, когато това вече е изнесено чрезъ печата или по другъ нѣкой начинъ на обществѣн показъ.

На трето място, г. г. народни представители, имамъ да отбележа, че ако при развитието на моето питане азъ бѣда принуденъ да спомена нѣкои имена, това ще направя само въ краенъ случай и то не съ желание да защита или да нападна отделни лица — тъй като повечето отъ тѣхъ азъ не познавамъ, съ тѣхъ нѣмамъ никакви лични или партийни отношения, и, следователно, за тѣхъ не бихъ могълъ да кажа нѣщо особено за или противъ. Това ще направя, г. г. народни представители, единствено съ целъ да посоча на една погрѣшна, дори, бихъ казалъ, на една порочна система, която напоследѣкъ се насажда при уволнението на офицеритѣ, една система, която твърде много наполобява система, която вече отпадна се е насадила въ управлението на нѣкои министерства, особено въ Министерството на жѣлѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ, Министерството на просвѣтата и др.; една система, която съ основание тревожи засегнатитѣ офицери, тѣхните близки, а също така и ония офицери, които сѣ още на служба.

Ние мислимъ, г. г. народни представители, че ако често пѣти тукъ, въ Народното събрание, се излиза гласъ на протестъ срещу неправилно уволнени или размиѣствани чиновници отъ другитѣ ведомства на държавата, съ сѣщото основание ние сме длъжни да издигаме гласъ на протестъ, когато и спрямо служителитѣ по военното ведомство се вършатъ известни неправди. Офицеритѣ сѣщо заслужаватъ една защита, като хора на една професия, чийто стабилитетъ на всѣка цена трѣбва да бѣде гарантиранъ, толкова повече, че тѣ сѣ лишени отъ възможността да се организиратъ, да се борятъ чрезъ свой собственъ професионаленъ сѣюзъ, както това правятъ другитѣ държавни и обществени служители.

А. Кантарджиевъ (д): Тогава ще цѣвнемъ и завържемъ!

Д. Нейковъ (с. д): Престижътъ на офицера, г. Кантарджиевъ и г. г. народни представители, неговото лично достойнство и неговитѣ служебни стабилитетъ трѣбва да бѣдатъ тачени всѣкога и тѣ винаги трѣбва да бѣдатъ поставяни по-горе отъ принципнитѣ и домогванията на всѣки началникъ въ войската, включително и на военнитѣ министри, които и да бѣдатъ тѣ.

Офицеритѣ трѣбва да бѣдатъ защитени особено тогава, когато тѣ ставатъ жертва на външни влияния, на външни домогвания на хора които нѣматъ нищо общо съ службата имъ, заематъ неотговорни мѣста, но, въпреки туй, се мѣсятъ и влияятъ, тъй или иначе, при тѣхното уволнение и размиѣстване.

Г. г. народни представители! Въ духа на тѣзи разбирания азъ съмъ отправилъ моето питане къмъ г. министра на войната. Питането съдържа следнитѣ пунктове: (Чете) 1. „Какви съображения сте имали, за да пренебрегнете мнението на Висшия воененъ сѣветъ при уволнението на старшитѣ офицерски чиновци отъ армията? 2. Какви нужди

сѣ наложили да се извършатъ тѣзи уволнения на офицеритѣ съ такава бързина, както това е направено? 3. Моля да обясните на народното представителство, още при уволнението на офицеритѣ, каква роля е игралъ военниятъ сѣветникъ отъ Двореца, за когото става дума по-горе, та е трѣбвало да се замѣсти съ него Висшиятъ воененъ сѣветъ, и 4“ ...

Отъ мнозинството: Брей-й-й!

Д. Нейковъ (с. д): ... „Не смѣтате ли за въ бъдеще да спазвате закона и правилнитѣ, които уреждатъ службата на офицеритѣ въ войската?“

А. Кантарджиевъ (д): Азъ мога да ти кажа кой ти е казалъ това, което си написалъ. Сега мога да му кажа името.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни).

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Непосредственъ поводъ да направя това питане ми даде обстоятелството, че преди известно време въ печата г. военниятъ министъръ бѣше обвиненъ, че е направилъ уволнения презъ 1933 г. на офицери, въпреки закона за военнитѣ лица и правилника за службата и положението на офицеритѣ. Военното министерство, поизвикано отъ изнесеното въ печата, излѣзе съ едно официално комюнике и се помъжи да опровергае изнесеното. Въ отговоръ на това комюнике, въ печата повторно се изнесоха факти и данни за несправедливо и незаконно уволнение на офицери, като на Военното министерство се предложи и анкета по въпроса, но то не прие анкетата и замълча.

Нека да добъя още, че азъ самиятъ презъ това време получихъ съобщение за неправилно уволнени офицери, едни отъ тѣхъ анонимни други съ подписъ, които ме задължиха, като народенъ представител, да направя нѣкои прочувания около тѣхъ и да направя питането си.

Отправихъ питането си, г. г. народни представители, къмъ г. министра на войната, за да му дамъ възможностъ тукъ, въ Народното събрание да обясни въпросъ до изясни на г. г. народнитѣ представители дали уволнението на офицеритѣ е станало съгласно законитѣ и правилнитѣ, действащи по Министерството на войната; и най-после, ако това му е възможно, да внесе известно успокоение въ офицерскитѣ срѣди и да премахне онзи кошмаръ, който яси върху сѣвѣститѣ, както на уволненитѣ офицери и тѣхните близки, така и на ония, които още служатъ въ войската.

Има ли, г. г. народни представители, презъ 1933 г. неправилно и незаконно уволнени офицери? Да, има — ето имената имъ. Уволнени сѣ генералитѣ: Маринковъ, Атанасовъ, Стоенчевъ, Дѣлчевъ, Кокилевъ, Семерджиевъ; полковникитѣ: Герасимовъ, Ванковъ, Костовъ, Пеневъ, Генковъ, Драгомировъ; подполковникитѣ: Брусевъ, Толовровъ, Миневъ, Великовъ, Вълчевъ, Михайловъ, Марковъ, Недевъ, Минчевъ, Симеоновъ, Кръстевъ, Атанасовъ, Кляковъ, Розевъ, Минчевъ Пеню; майоръ Кожухаровъ, капитанъ Стамболиевъ и др.

А. Кантарджиевъ (д): Значи и за капитанитѣ Висшиятъ воененъ сѣветъ ще трѣбва да решава?

Д. Нейковъ (с. д): За да видимъ, г. г. народни представители, доколко уволнението на тия офицери е правилно и законно, ние сме длъжни да се отправимъ къмъ съответния законъ за военнитѣ лица.

Чл. 47 отъ закона за военнитѣ лица гласи: (Чете) „Офицеритѣ могатъ да бѣдатъ уволнявани отъ служба: а) по собствено желание, следъ навършване 20-годишна служба; б) по прѣлѣлна възраст; в) по болестъ; г) по дисциплинаренъ релъ; д) по сѣдъ; е) въ интереса на службата и ж) по неудостояване, съгласно чл. 15, забележка втора, отъ сѣния законъ.

Освенъ това, г. г. народни представители, и чл. 51 отъ закона за военнитѣ лица сѣщо така ни уяснява въпроса. Неговото съдържание е следното: (Чете) „Офицеритѣ се уволняватъ въ интереса на службата при доказана неспособностъ въ командването и поради липса на качества, които сѣ необходими за носене службата съ полза и за началстване съ авторитетъ. Старшитѣ и висшитѣ офицери — следъ прѣварителна оценка отъ Висшия воененъ сѣветъ“. Така сѣщо чл. 74 отъ правилника за службата и положението на офицеритѣ отъ българската армия ни сочи по каквъ начинъ могатъ да бѣдатъ уволнявани офицеритѣ. Съдържанието на този членъ е следното:

(Чете) „Офицеритъ отъ младшитъ офицерски чинове се уволняватъ въ интереса на службата по мотивирано донесение отъ правия началникъ, подкрепено съ доказателства и атестационни сведения и представено съ категорично обосновани мнения на по-горнитъ началници за или противъ уволнението, или по решение на министра на войната, възъ основа на данни, изложени въ официална преписка, предварително донесе или подвеждане подъ съдебна отговорностъ офицера за деяния отъ ясно немораленъ, позоренъ или користолюбивъ характеръ.

Въ единия и въ другия случай уволнението става съ докладъ, по опредѣления редъ.

„Уволнението на офицеритъ отъ старшитъ офицерски чинове става по сѣкия редъ, както е изложено въ алинея първа отъ тази точка, но следъ предварителна оценка отъ Висшия воененъ съветъ“.

Ето, г. г. народни представители, положенията въ закона за военнитъ лица и въ правилника за службата и положението на офицеритъ, които сѣ въ сила, по които г. военниятъ министъръ може и трѣбва да уволнява офицеритъ и които сѣ задължителни за него. Пита се: при уволнението на гонопосоченитъ отъ мене офицери, приложенъ ли е законътъ и правилникътъ? Не. На повечето отъ тѣзи офицери службата никога не е била разглеждана и оценена отъ Висшия воененъ съветъ, както това повеляватъ законътъ и правилникътъ; за други отъ тѣхъ има решение да се запитатъ тѣхнитъ началници дали ги удостояватъ съ повишение, или дали да останатъ на служба, обаче преди да се получатъ отговори отъ началничитъ имъ, даже нѣколко дни следъ отпавянето на запитвателнитъ писма, тѣзи офицери сѣ били уволнени; за трети отъ тѣхъ началничитъ имъ сѣ ги удостойли съ мнение за повишение и за по-голяма длъжностъ, но тѣ сѣщо сѣ били уволнени.

За уяснение на въпроса, г. г. народни представители, азъ се поздравямъ и на досегашната практика при уволнението на офицеритъ. Никога, отъ войната насамъ, дори при най-трудни моменти, тогава, когато е трѣбвало да бжлятъ уволнени по-голяма група офицери, не се е пренебрегвалъ Висшиятъ воененъ съветъ; никога офицеритъ не сѣ бивали уволнявани безъ предварителна оценка на този воененъ съветъ и никога не сѣ бивали нарушавани постановленията на закона и на правилника, които азъ току-що ви прочетохъ.

При последнитъ уволнения, г. г. народни представители, станали презъ 1933 г., се отиде дотамъ, че биде уволненъ най-близкиятъ съветникъ на военния министъръ, генералъ Маринковъ. Той биде уволненъ внезапно, безъ всякакво предупреждение и безъ всякакъвъ поводъ. Нѣщо повече, на неговия замѣстникъ биде предписано да дойде и да му заеме длъжността.

Има офицери, г. г. народни представители, дотолкова възмущени отъ начина, по който тѣ сѣ били уволнени, че сѣ били принудени да отидатъ да се консултиратъ съ правници и адвокати, за да се отнесатъ до Върховния административенъ съдъ и да се оплачатъ за реда и начина, по който сѣ били третирани и уволнени. Стигнало се е дотамъ, че висши магистрати, военни съдии, явно да негодуватъ, че сѣ били уволнени затава, че сѣ имали куража да изпълнятъ своя служебенъ дългъ и да отхвърлятъ жалбата за ревизия на дѣлото на известния генералъ Тангеловъ, осъденъ отъ военнитъ съдилища за кражба и злоупотреби, за користъ — генералъ Тангеловъ, който е сродникъ на военния министъръ г. генералъ Кисовъ.

Допустнало се е дори това, когато нѣкои офицери сѣ отивали да искатъ обяснение и освѣтление за уволненията си, тѣхнитъ различни началници не сѣ имали куража да имъ дадатъ единъ и сѣщи отговоръ за причинитъ на тѣхното уволнение. Единъ имъ е казвалъ едно, другъ — второ, трети имъ е казвалъ трето и т. н. Знае се дори случай, когато единъ отъ уволненитъ подполковници се е явилъ при началника на Софийския гарнизонъ, генералъ Соларовъ, да го пита за причинитъ, по които той е уволненъ, и когато този подполковникъ му е изтъкналъ, че е уволненъ неправилно и незаконно, тоя генералъ се насмѣшка му е казалъ: „Ха, че за това ли се касае работата? Ами не ще свикаме Висшия воененъ съветъ и ще оформимъ тая работа“. Г. г. народни представители! Този фактъ, несъмнено, говори, че действително офицеритъ се третиратъ зле, че тѣмъ не само имъ отнематъ службитъ, но съ тѣхъ дори се гаврятъ и подиграватъ!

Г. г. народни представители! Ето този начинъ на уволнение и този начинъ на третирание уволненитъ офицери е, който ги тревожи и вълнува твърде много. Тѣ сѣ обидени и оскърбени не само затава, че сѣ уволнени, но сѣ обидени още повече отъ начина, по който сѣ третирани и

уволнени. Азъ нѣма да забравя онова, което една група отъ тѣхъ ми каза: „Г. Нейковъ! Ние сме готови, ако това се налага отъ интереситъ на службата, да изпиемъ горчивата чаша, да напустнемъ службата си, да си подадемъ оставката, но ние искаме всичко това да стане съ редъ, съ законъ, съ човѣщина; ние сме оскърбени и обидени, защото сме изхвърлени на улицата, като непотрѣбни дрипи!“

Такова третирание, наистина, и споредъ моята оценка, а вѣрвамъ, и споредъ вашата, е отъ естество да оскърби офицеритъ, е отъ естество да ги постави въ положението на онеправдани и на отритнати.

Г. г. народни представители! Както видѣхте отъ моето питане, една отъ моитъ задачи е да се тури частъ по-скоро край на тия уволнения, за да може да се внесе редъ въ тази служба и — което е най-важното — да се внесе спокойствие въ редоветъ на офицеритъ. Личнитъ, роднинскитъ, приятелскитъ, партийнитъ връзки не бива вече за въ бъдеще да играятъ никаква роля при разрешението на въпроса кой отъ офицеритъ трѣбва да бжде уволненъ, кой трѣбва да бжде повишенъ, кой трѣбва да бжде задържанъ въ армията, кой коя служба да заеме и т. н. и т. н. Това трѣбва да става единствено по разпоредбата на закона и по нуждитъ на самата служба. Произволното уволнение на офицеритъ ги терзае. Неправдата измѣчва тѣхнитъ души и убива въ тѣхъ всѣкакви пориви къмъ законъ, къмъ правда.

Ето защо, г. г. народни представители, мене ми се струва, че г. военниятъ министъръ е длъженъ не само да даде освѣтления и обяснения за направенитъ уволнения на посоченитъ отъ мене офицери, но и да вземе решителни мѣрки, щото за въ бъдеще на тази пакостна практика да се тури частъ по-скоро край. Азъ бихъ желалъ, г. военниятъ министъръ въ своя отговоръ да ме опровергае, да се оправдае и, ако това е възможно — а то е много желателно — да внесе нужното спокойствие.

Азъ бихъ желалъ, г. г. народни представители, г. военниятъ министъръ да се оправдае и досежно въпроса за намѣсата на единъ съветникъ отъ Двореца при уволненията на офицеритъ презъ 1933 г., по това оправдание да бжде не формално, а да бжде фактическо, да отговаря на действителността. Но, все пакъ, не само отъ ухо на ухо се разнася за ролята на този съветникъ въ Двореца, която той е игралъ при уволнението на тѣзи офицери, дори за ролята му да замѣства Висшия воененъ съветъ, но напоследъкъ вече въ печата по-смѣло и по-открито се твърди и се сочи за съществуването на нѣкакъвъ съветъ на деветтѣ съветъ, въ който влизалъ и този воененъ съветникъ отъ Двореца.

Г. г. народни представители! Азъ нѣмамъ възможностъ — времето ми изтече вече — да влизамъ въ една подробна оценка на оная дезорганизация и деморализация, които се внасятъ въ срдата на офицерството и на армията при наличността на тѣзи факти, за които носи отговорностъ военниятъ министъръ. Азъ моля г. министра да обърне внимание на тѣхъ и да ги освѣтли най-обстойно предъ народното представителство и да ги премахне. Защото по тоя начинъ не само се убива престижътъ на армията, за който г. министърътъ често пѣти говори тукъ, въ Народното събрание, и за който престижъ преди всичко той трѣбва да държи, но въ армията се внася смутъ и дезорганизация, внася се раздвоение — нѣща, които ще се разлятъ пакостно за свободния и спокоенъ животъ на нашия народъ и на нашата държава.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на войната.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ много доволенъ, че чрезъ питането на г. Нейковъ ми се дава възможностъ да опровергая по най-категориченъ начинъ всичко това, което той днесъ изнася тукъ. Ще ми позволите да бжда изчерпателенъ, за да разберете, дали действително въ армията, при начина, по който се управлява въ днешно време тя, сѣ възможни каквито и да било своеволия и дали министърътъ на войната може да не спазва закони и правилници. Азъ ще бжда кратъкъ и ясенъ, но, както казахъ вече, ще бжда и достатъчно изчерпателенъ и ще засегна всички въпроси и обвинения, които г. Нейковъ тукъ благоволитъ да хвърли по адресъ на министра на войната, като негова незакономѣрна дейностъ.

Най-напредъ, отъ какво се налагатъ, г-да, уволненията на офицеритъ? После ще видимъ какъ ставатъ тѣ.

Уволненията на офицеритъ въ армията се налагатъ преди всичко отъ постановленията на чл. 71 отъ договора

за мир, който определя срока за службата в армията до 20 години, само като изключение повече от 20 години. Според този член от договора за мир, ние сме длъжни ежегодно да уволняваме от армията 1/20 от офицерите. Уволненията по договора за мир стават въз основа на чл 31, г. Нейков. Армията е жив организъм. Тя има нужда да се кастри, да се чисти това, което е вече дошло до известна негодност, за да се даде път, преднина на по-здравото, на по-дейното, на по-енергичното. Вследствие на това, значи, се налагат уволненията в армията.

Вън от това, самият подбор за по-старшите длъжности налага да стават уволнения. Защото, като постъпят от един випуск, да кажем, 80 или 100 млади подпоручика в армията, тй всички не могат да станат полкови командири, още по-малко могат да станат началници на отдели, каквито длъжности имаме 6—7. Значи, голяма част от всички това, което е тръгнало от долу, докато дойде до най-високите длъжности, ще трябва лека-полека да отпадне и да остане само най-ценното, най-способното. Освен това, ние имаме по закона за военните лица определени срокове, според които в всички чини се служи, както следва: за подпоручик в чин поручик този срок е 3 години, за поручик в чин капитан — 4 години, за капитан в чин майор — 5 години, за майор в чин подполковник — 4 години, за подполковник в чин полковник — 4 години, за полковник в чин генерал-майор — 5 години, за генерал-майор в чин генерал-лейтенант — 3 години.

Сега положението в войската какво е, г-да? Ние имаме капитани от 36-ия випуск 12 души, които, наместо да получат производството си на петата година, служат вече 11 години и 9 месеца, почти 12 години; ние имаме капитани от 37-ия випуск 115 души, които служат също 11 години и 9 месеца; имаме капитани от 38-ия випуск 53 души, които служат 7 години и 10 месеца. Това е само една от брънките, която ви посочвам, за да видите какво е положението и да разберете, дали може да се отиде напред, без да се отпущи нкъде, без да се даде възможност на хората, които чакат и служат, да се обнадяват, че утре ще получат напредване по служба, да могат с преданост и ревност да продължават да служат.

Вън от това, миналата година, спомнете си, тук мина една поправка на закона за военните лица, с която се удължи малко предната възраст. Имаме, значи, още един бараж, според който офицери, които достигнали в даден чин известна възраст, също така трябва да бъдат уволнявани.

Независимо от това, г-да, ние трябва да намърим места на младите офицери, които излизат от Военното училище. Не може така, както сме днес, да ударим куфара на Военното училище и да кажем: ние ще си седим по местата, никой няма да ни бутне и няма да пушаме нови млади офицери в армията. Армията е жив организъм, той иска своето освежаване и подмладяване, младите дохождат и ще изтискват старите, които трябва да си вървят. Личностите с преходни, институтът е вечен. Това е навсякъде в живота, това ще бъде и в армията, не може да бъде друго. Та и по тези причини се налагат уволненията.

Г-да! Как стават уволненията и повишенията в армията и дали системата за подбор, за удостоверяване, позволява каквито и да било своеволия? Преди всичко, за всеки офицер се води атестационен бележник, води се атестация, води се здравна книжка, води се дневник за наказанията, води се и служебен списък, в който се отбелязва цялата служба на офицера. По данните, отбелязани в всички тези книжки, става преценката на офицера и се определя по-нататъшната му служба. В атестационния бележник на всеки офицер ежедневно неговият началник е длъжен да отбелязва всеки най-малък факт, който може да допринесе за охарактеризирането, за преценката на този офицер: неговите нравствени качества, неговите интелектуални способности, неговата издръжливост, неговата подготовка, неговите познания по службата, неговото държане в обществото. Всичко това, което може да допринесе за допълване образа на офицера, се внася в атестационния бележник. Бележикът, който се внася в този бележник, в началото на годината се преглеждат от комисия, съставена за младшите офицери от всички ротни командири, заедно с дружинния командир, и тези бележки се внасят в атестационната книжка. За ротните командири комисията е съставена от всички дружинни командири, заедно с командира на полка; тй преглеждат тия бележки, внесени в атестационния бележник, и след това ги внасят в атестационната книжка. Ако на офицера

бъде отбелязан нкой дефект, трябва да му се съобщи, за да може да се оплаче и да иска поправка на тази невярна бележка, ако бъде внесена такава. Значи, има гаранции, дадена е възможност на всеки офицер да защити своето положение и да коригира преценката.

Но, вън от воденето на всички тия книжки, за да се улесни подборът на офицерите, които трябва да бъдат повишени, почти за всеки чин имаме временни курсове: имаме курс за младшите офицери, курс за кандидати ротни командири, курс за капитани, които трябва да се удостоят за дружинни командири. Тоя курс е по-продължителен. След свършването му тй получават ново старшинство и въз основа на това ново старшинство, продължават службата си. Имам курс за полкови командири. Прави се преценка, строга и всеоткрива, на всички офицери, които трябва да се удостоят за началници на отдели. Всички тези преценки се правят от комисии, съставляват се списъци, внасят се бележки, съставляват се протоколи.

По какъв начин един началник, бил той и военният министър, ще може да се набърка и да измени една преценка, направена за даден офицер, и дали една такава постъпка няма да получи веднага своето отражение в войската, в която се възпитаваме да почитаме реда и законността, да бъдем защитници и пазители на реда и законността? Може ли един началник да си позволи по своеволен начин да поиска да внесе една незаконна, една неоснователна поправка? Тй щото виждате как е гарантиран офицерът.

Офицерите се удостоят, представляват се от съответното началство, че могат да следват всички тия курсове. Офицер, който не се удостои две години под ред, бива уволняван. Онзи, който завършва курса, се класира по бележки. Вън от това, се дава една нова градация: на едни, че могат, в продължение на службата си, ако работят за своето усъвършенстване, да получат повишение, други се удостоят само за длъжността, която заемат, а за онзи, който свършва със слаба бележка, се изказва мнение да бъдат уволнени.

Тй щото, при цялата тая система, е невъзможно своеволие. от който и да било малък или по-голям началник.

Как стават уволненията, г-да? Г. Нейков цитира чл. 47 от закона за военните лица. Но, освен този член, има и друг един член от закона за военните лица, който казва нщо друго, което г. Нейков е изпуснал. Чл. 31 от закона за военните лица гласи: (Чете) „Офицери и подофицери, които, по силата на Ньойския договор, бъдат задължени да напуснат редовете на войската, след като с прослужили 20 години и повече, имат право да бъдат веднага назначени на държавна служба по другите ведомства, съответна на чина и длъжността, която с имали при напускането на военната служба, като им се гарантира тая служба до навършване на 30-годишна служба; в противен случай държавата им заплаща едно обезщетение, равно на една годишна заплата, заедно с всичките добавъчни възнаграждения, без каквито и да е удържки, каквито с получавали в деня на уволнението. Получилите обезщетение не могат да заемат държавна или общинска служба в продължение на една година.

„На военните лица, уволнени от служба, при класирането за длъжността, на която с назначени по гражданското ведомство, се зачита напълно времето, прослужено по военното ведомство, безразлично какви длъжности с изпълнявали в последното.

„Тия офицери, които, като изключение, в интереса на службата, бъдат задържани и след 30-годишна служба в редовете на войската, имат право на възнаграждението, според тая член, в размер една годишна заплата, заедно с всички добавъчни възнаграждения, получавани в деня на уволнението, без каквито и да е удържки“.

Как стават уволненията по тая член, г-да? Точка 63 в правилника за службата и положението на офицерите казва: (Чете) „Офицерите, които с прослужили 20 години в войската, и напуснат редовете на последната по каквито и да било причини, с изключение на уволнени по съд и дисциплинарен ред, се считат уволнени по силата на Ньойския договор за мир и в заповедта се отбелязва, че уволнението им става по чл. 31 от закона за военните лица“. Отбелязва се в заповедта, че уволнението им става по чл. 31, за да могат да получат тй съответното обезщетение.

Г. Нейков прочете чл. 47 от закона за военните лица, точка е, в която е казано, че офицерите могат да бъдат уволнявани „в интереса на службата“. Как става това уволнение в интереса на службата? Въ чл. 73

отъ същия правилникъ е казано: (Чете) „Офицеритѣ се уволняватъ въ интереса на службата: а) при доказана неспособностъ . . . б) когато извършатъ деяние, което силно оронва офицерския престижъ“ . . . — не цитирамъ цѣлото съдържание, искамъ да ви прочета само точка в: „когато извършатъ неморално деяние отъ характеръ, за което не би трѣбвало да се уволнятъ по съдъ или дисциплинаренъ редъ“. . . Какъ става това уволнение въ интереса на службата? Г. Нейковъ чете, че уволнението на младшитѣ офицери става по представление на началника или по решение на министра на войната, възъ основа на повдигнати преписки, атестати и пр. (Чете) „Уволнението на офицеритѣ отъ старшитѣ офицерски чинове става по същия редъ, но следъ предварителна оценка на Висшия воененъ съветъ“. А въ чл. 51 стъ закона за военнитѣ лица се казва: (Чете) „Офицеритѣ се уволняватъ въ интереса на службата при доказана неспособностъ въ командването и поради липса на качества, които сѣмъ необходими за носене службата съ полза и за началствуване съ авторитетъ. Старшитѣ и висшитѣ офицери — следъ предварителна оценка на Висшия воененъ съветъ“.

Какъ станаха уволненията презъ 1933 г., г-да? Този е интересниятъ въпросъ, по който именно г. Нейковъ ме обвинява, че съмъ действувалъ незакономѣрно. Презъ пролѣтѣта действително бѣха уволнени нѣколко души старши и висши офицери, между тѣхъ и изброенитѣ отъ г. Нейковъ генерали. Между тѣхъ имаше една група полковници, които бѣха следвали курса на полкови командири и които, следъ свършване на този курсъ, получиха незадоволителна оценка. И Висшиятъ воененъ съветъ, въ пролѣтната си сесия, г. Нейковъ, се занимава съ тѣхното положение и реши да бждатъ уволнени отъ служба.

Имаше и друга една партида полковници, кандидати за повишение, неудостоени два пѣти по редъ отъ Висшия воененъ съветъ. И тѣзи нѣколко души полковници сѣщо бѣха уволнени. И тѣхното уволнение е сѣщо по чл. 31 отъ закона за военнитѣ лица, а не по чл. 51. Въпрѣки че се уволняватъ по чл. 31, а не по чл. 51, Висшиятъ воененъ съветъ бѣше се занимавалъ и бѣше решилъ тѣхното уволнение.

Имаше и друга една партида полковници, които бѣха подложени на изпитванията за кандидати за началници на отдѣли. Незавършилитѣ съ успѣхъ тѣзи изпитвания, сѣщо така по решение на Висшия воененъ съветъ, поллежаха на уволнение.

И остава последната партида, 6-тѣ изброени генерали, членове на Висшия воененъ съветъ, които сами за себе си не могатъ да решаватъ своята сѣжба въ Висшия воененъ съветъ. Тѣхното уволнение е извършено, по мой докладъ, отъ Негово Величество Царя, върховниятъ вождъ на армията.

Тѣзи господа генерали сѣмъ мои първи помощници, съ които всѣкидневно азъ съмъ въ контактъ и имамъ възможностъ да ги цѣня. Нуждитѣ на армията изискваха и бѣше имъ предложено да напустнатъ армията. Мнозина отъ тѣхъ доброволно ме улесниха въ тази ми задача. Всички тѣ имаша повече отъ 30 годишна служба, всички получиха благодарствени писма — както и цѣлата серия уволнени презъ пролѣтѣта — за тѣхната дългогодишна и полезна служба. А тѣзи, които бѣха добили право за повишение, както г. генералъ Маринковъ, за когото Вие поменахте тукъ, той получи повишение, като бѣ произведенъ въ чинъ генералъ-лейтенантъ, получи сѣщо така и награда „Св. Александъръ“, II степенъ. Туй е за г. Маринковъ — по какъвъ начинъ бѣше уволненъ.

Всички тия уволнени полковници, за които ви казахъ, че не бѣха завършили успѣшно курса за полкови командири, иматъ повече отъ 20-годишна служба, иматъ право на пенсия, както и право на обезщетение по чл. 31 отъ закона за военнитѣ лица. Сѣщо така другитѣ полковници, два пѣти неудостоивани за повишение въ чинъ, както и другитѣ неудостоивани за началници, иматъ повече отъ 25-годишна служба, право на пенсия и обезщетение по чл. 31.

Никаква изключителна бързина не се приложи по отношение на тѣхнитѣ уволнения. На всѣкиго веднага се даде законно установения месецъ отпускъ — времето, което му е необходимо да сѣде длъжността — и следъ това бѣха освободени. За генералъ Маринковъ, дето казвате, че било му предложено да напустне, предложението бѣше туй, че трѣбва да си вземе отпускъ къмъ известна дата, както и всички други офицери, за да може да се ликвидира — да се освободятъ длъжноститѣ, които трѣбва да се заематъ отъ нови хора, които да вършатъ работата, която има да се върши на тѣзи постове.

Въ началото на есенъта, г. г. народни представители, направиха се нѣколко уволнения на подполковници, сѣщо така по чл. 31 — а не по чл. 51, по който се иска Висшиятъ воененъ съветъ да се произнесе за тѣхното уволнение. Тѣхното уволнение стана по представление на съответнитѣ началници, възъ основа на атестационни и служебни данни, които се имаха за всѣки офицеръ. Всички тѣзи офицери иматъ повече отъ 20-годишна служба — иматъ, значи, право на пенсия и право на обезщетение. Вънъ отъ това, тѣ всички нѣматъ достатъчно общо образование, нѣматъ и достатъчно специално, военно образование — всички тѣ сѣмъ школници. Тѣхното уволнение, както казахъ, понеже става по чл. 31 — четохъ ви точка 66 отъ правилника за службата и положението на офицеритѣ — се решава възъ основа на даннитѣ, които се иматъ въ канцеларията, и по представление на началството. Да се твърди, че има нѣщо повече да се направи, че има нужда Висшиятъ воененъ съветъ да оформява нѣщо — това е невѣрно.

Азъ бихъ отминалъ — какъ да кажа? — тази инсинуация, която г. Нейковъ направи, като намѣсва пакъ наново името на генералъ Танитловъ при този случай. Вие по-рано ми правихте упрѣкъ съ Вашето питане, че държа генералъ Дѣлчевъ, понеже ме улеснилъ въ известни работи, а сега ми правите упрѣкъ, че съмъ го уволнилъ, защото не искахъ да подложимъ на ревизия едно дѣло.

По този въпросъ азъ дадохъ моитѣ обяснения навремето и тѣ се счетоха за задоволителни. Нѣма какво повече да се връщамъ на него.

Сѣщо и при есеннитѣ уволнения, г-да, съ никаква изключителна бързина не се е действувало. На всички офицери, които бѣха уволнени презъ есенъта, се даде единъ месецъ отпускъ и законното време да сѣдатъ длъжността, като се правѣше смѣтка сѣдането на длъжността да стане най-късно до 5 септемврий, за да могатъ тѣ да отворятъ мѣстата, които бѣха нуждни за новия випускъ подпоручници, които се произведоха на 6 септемврий. Докладитѣ за тѣзи уволнения се направиха заблаговременно до Негово Величество и одобрението отъ Негово Величество бѣ дадено сѣщо така своевременно. И не може да се допусне; никой разуменъ човѣкъ, който познава живота на армията, който знае при какви условия се служи въ войската, не може да допусне, че единъ офицеръ, билъ той и воененъ министъръ, може да пренебрегне правата на Негово Величество, върховниятъ вождъ въ армията, и да прави уволнения по своя воля. Това може да твърди само човѣкъ, който нѣма понятие за службата въ армията, за начина на възпитанието и за онова, което е основата, базата, силата на нашата войска. Само такъвъ човѣкъ може да претендира и да твърди, че може да стане това нѣщо въ нашата войска.

А. Циганчевъ (з): Той не е служилъ, затуй не ги разбира тия работи.

А. Кантарджиевъ (д): Той не ги разбира тия работи, защото не е служилъ, той е данъченъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисьовъ: При уреждане службата на офицеритѣ, г-да, помощни органи на министра на войната сѣмъ канцеларията, шабѣтъ на армията и Висшиятъ воененъ съветъ. Канцеларията събира, съсрѣдоточава всички сведения по службата на офицеритѣ, по удостояванията, по повишенията и уволненията. Шабѣтъ на армията урежда всички курсове, които иматъ да се минаватъ отъ разнитѣ офицери, материята за преподаване, начина на преценкитѣ и дава този суровъ материалъ, който отива въ канцеларията и тамъ се обработва въ окончателенъ видъ, за да се взематъ решенията по повдигнатитѣ въпроси, които интересуватъ даденъ офицеръ.

Въ чл. 2 на правилника за Висшия воененъ съветъ се казва следното: (Чете) „Висшиятъ воененъ съветъ е съществителенъ органъ на министра на войната. Неговитѣ решения могатъ да бждатъ възприети и приложени, или отхвърлени отъ министра на войната“. Тази мисль е прокарана, за да се запази едноличистото, личната воля въ командването на войската, върху която воля почива цѣлата дисциплина, цѣлото възпитание и подготовка на нашата войска — и на която и да било войска — защото не се командува съ съвети и съ комисии. Този принципъ е прокаранъ. Обаче по отношение на удостояванията и на уволненията, решенията на Висшия воененъ съветъ всѣки пътъ сѣмъ се спазвали. Нѣма случаи — поне азъ откогато съмъ въ войската и вземамъ участие въ Висшия воененъ съветъ — решенията на Висшия воененъ съветъ по отношение повишения и удостоявания да бждатъ прене-

брегнати. И въ дадения случай — понеже обвиненията се насочват против мене — не съм могъл и не съм имал повод да не зачета волята на Висшия военен съвет. Г. Нейковъ отбелязва, че имало случай офицери да бъдат удостоени от Висшия военен съвет, а пък да бъдат уволнени. Това е абсолютно невърно и невъзможно.

Военен съветник нито по служба, нито по длъжност, нито по бюджет, нито под каквато и да било форма не съществува; и по начина, по който се носи службата, по удостояванията, по повишенията, по уволненията той няма никакво място. Отъ начина, по който станала уволненията, вие сами разбирате, г. г. народни представители, че той няма къде и как да каже своята дума и да се намеси. Старшият флигел-адютант при Негово Величество служи за връзка при министъра на войната по въпроси, които могат да засегнат живота на армията. Чрезъ него министърът на войната прави своите доклади, чрезъ него тѣ се повръщат и привеждат въ изпълнение от канцеларията и от съответните отдели при министерството. Туй е то положението, което може да вижира г. Нейковъ. Но виждате сами, че по начина, по който е организирана службата по военното ведомство, той не може да има никакво командно значение, и всичко онова, което се изнесе от г. Нейковъ, е изцяло невърно и силно тенденциозно.

Г. г. народни представители! Вие виждате, че от формално становище министърът на войната няма какъ и по какъвъ начинъ да прояви каквото и да било своеволие или да пренебрегне закони и правилници. Вънъ от това, военният министър, който е отговорният за дисциплината, за духа въ армията, който знае много добре какъ би се отразила всѣка една несправедливост, всѣко едно беззаконие, би се пазилъ твърде много, за да си позволи да предприема каквато и да била незакономѣрна мѣрка. И всичките тия твърдения, които тукъ г. Нейковъ изказа по този поводъ, азъ отхвърлямъ като невѣрни и силно тенденциозни.

Презъ моята дълга офицерска служба — вече 34-годишна — азъ съмъ преживѣлъ всички радости и скѣрби на българския офицеръ. Азъ познавамъ мѣката, която всѣки единъ уволненъ офицеръ преживява, когато той трѣбва да напусне службата, да свърши съ кариера, съ идеали и съ положение. Преживявамъ съ всѣкиго едногo мѣката, която той изпитва, когато напуска службата. И ако би било въпросъ за чувства, азъ не бихъ искалъ да уволнявамъ нито единъ офицеръ. Но тукъ се касае въпросъ за възможности, за императивни нужди, които уреджатъ живота на армията и които стоятъ надъ менъ, надъ моите чувства и надъ моите разбирания. Съ огледъ на тѣхъ, като министър на войната, а пъкъ и който и да бъде на мое мѣсто, ще извършва уволнения на офицери, колкото тежки и болезнени да бъдатъ тѣ за тогава, когато засегнатъ. При това положение, въ което се намираме ние, да не можемъ да развърнемъ армията, да дадемъ просторъ по други пътища за повишения, за напредъкъ, естествено, ще се налагатъ уволнения. И ние уволняваме при туй положение не отъ лошите най-лошите — съ много бѣдки изключени — а, отъ сравнително добрите офицери, по-малко добрите.

И, естествено, г. г. народни представители, ще разберете, че всички тия, които бъдатъ засегнати отъ една такава мѣрка, ще бъдатъ недоволни, защото българският офицеръ — азъ съмъ длъженъ високо да заявя тукъ — служи съ преданостъ и съ високо съзнание за своя дългъ, съ голѣма любовъ къмъ своята служба и той различа за тази служба да получи награда, да получи повишение. И когато дойде единъ фаталенъ день, когато той трѣбва да свърши съ своята служба, естествено, той не може да не напусне съ огорчение, съ недоволство и даже съ озлобление армията, когато се вижда изхвърленъ отъ нея, следъ като е далъ за нея всичко, каквото е могълъ да даде, като физически, морални и умствени сили.

Началството, разбира се, тогава става лошо и почва да се говори и пише всичко, което г. Нейковъ изнесе тукъ. Но г. Нейковъ, изглежда, че твърде охотно се поддава само на такива приказки, а не е искалъ да чуе обрѣтата страна — това, което е животътъ на армията; не е искалъ да чуе тѣзи, които чакатъ повишение, които чакатъ напредъкъ, които чакатъ действителна награда за тѣхните качества и достоинства и какъ преценяватъ тѣ тия уволнения. Г. Нейковъ остана вѣренъ на себе си, като призна, че той смѣта по принципъ армията за нѣкаква каста, че тамъ може да се развие нѣкакъвъ милитаризъмъ, който може да служи на тогава и оногава, а забравя, че българската армия е армия и войска на своя народъ, че тя е олицетворение и изразъ, че тя съдържа всичко най-ценно,

най-здраво отъ българския народъ и че никакъвъ кастовъ духъ и никакви такива особени разбирания въ нея не могатъ да иматъ мѣсто. И българската войска иска едно: да я оставятъ мирно и спокойно да живѣе своя животъ, а не да я подвеждатъ на сѣщата скамейка, на която се подвеждатъ, по партийни и политически разбирания, обикновени партийни разпри на нашия ежедневенъ животъ.

Но г. Нейковъ остава вѣренъ на своите разбирания. Той до вчера ми правѣше питання, защо не уволнявамъ тогава и оногава. Въ парламентарната комисия правѣше предложение да се намали бюджетътъ на Военното министерство съ 300 милиона лева, а днесъ ми прави упрекъ, че съмъ уволнявалъ офицери! (Ржкоплѣскания отъ мнозинството). Съ това си повеление той подчертава, г. г. народни представители, за лишени пътъ, че неговата единствена целъ е да злопоставя и петчи армията въ върховетъ, въ противовѣсъ на неговитъ братовчеди, комунисти, които по къртовски и конспиративенъ начинъ отиватъ да разлагатъ армията въ основитѣ ѝ.

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Вѣроятно ние ще развратимъ генералитѣ!

М. Бечевъ (д): Що си майсторъ, ти!

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Ако г. Нейковъ бѣше действително добронамеренъ и искаше да се осветли доколко правилно съ станали тия уволнения, той можеше да дойде при менъ. Азъ никому не съмъ отказвалъ осветление по въпроса и никому не съмъ отказалъ среща. Г. Нейковъ можеше да се осветли, а не да стара проводникъ на едни твърдения, които отъ началото до края сѣ невѣрни и тенденциозни.

К. Лулчевъ (с. д): Това не може ли да се каже въ Народното събрание?

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Азъ казахъ, че съмъ доволенъ, че ми се дава възможностъ предъ г. г. народните представители да обясня напълно този въпросъ. Но, преди да се създава настроение, за което вие твърде много допринасяте, можеше да се потърси и другъ пътъ за обяснение.

Г. г. народни представители! Като министър на войната, азъ имамъ твърде ясно съзнание за тежката отговорност, която имамъ въ командването и напѣтствието на армията и всѣки пътъ моята дейностъ е почивала и се е ръководила отъ законитѣ и правилницитѣ, които уреждатъ службата въ войската. За моитѣ решения, които своевременно съмъ представлявалъ за одобрение на Негово Величество, върховниятъ вождъ, азъ нося пълната отговорност, защото зная какъ управлявамъ моитѣ служебни задължения и съ помощта на кого насочвамъ моята служебна дейностъ — само чрезъ моитѣ служебни органи. Всичко това, което се казъ въ повече, е невѣрно.

И азъ моля народното представителство, слѣдъ като изслуша менъ и г. Нейковъ, да направи своята справедлива преценка. (Продължителни ржкоплѣскания отъ мнозинството и вѣкои отъ лѣвницата)

Председателстващъ Н. Шоковъ: Има думата народниятъ представител г. Димитър Нейковъ, да каже, доволенъ ли е отъ отговора на г. министъра.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Г. военниятъ министъръ, въ отговоръ на моето питане, направи една дълга екскурзия, за да ни обясни, какъ ставатъ уволненията на офицеритѣ, по колко души офицери и отъ кои чинове трѣбва да бъдатъ уволнени. Онова, което трѣбва да се изясни предъ васъ, като споненъ въпросъ, то е: какъ става уволнението на офицеритѣ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Азъ ви го изяснихъ.

Д. Нейковъ (с. д): Г. министърътъ казва, че ги уволнява съгласно Ньойския договоръ и поради това, че армията, като единъ живъ организъмъ, трѣбвало да се подмаллява. По това ние не споримъ. Подмаллявайте, уволнявайте! Ние искаме, обаче, да уволнявате по редъ и по законъ, както повеляватъ законитѣ, които сѣ задължителни за Васъ.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисъвъ: Именно това съмъ вършилъ, г. Нейковъ.

Д. Нейковъ (с. д): Моля, азъ Ви слушахъ, г. министре. Г. военниятъ министъръ казва, че уволненията на офицеритѣ ставатъ по чл. 31 на закона. Това е абсолютно погрѣшно и невѣрно.

Министър генерал-лейтенант А. Кисювъ: Г. Нейковъ! Елате вижте заповѣдитѣ, какъ сѣ уволнени офицеритѣ; елате ги прегледайте!

Д. Нейковъ (с. д): Азъ ги имамъ.

Министър генерал-лейтенант А. Кисювъ: Заповѣдайте, г. г. народни представители, да прегледате заповѣдитѣ и вижте, има ли отъ висшитѣ офицери нѣкой уволненъ по чл. 51.

Д. Нейковъ (с. д): Не се сърдете, г. министри!

Министър генерал-лейтенант А. Кисювъ: Не се сърдя, но кажете, отговорете ми на този въпросъ!

Д. Нейковъ (с. д): Пазете спокойствие! Дайте ми възможность да се изкажа, и азъ ще Ви отговоря.

А. Кантарджиевъ (д): Какъ нѣма да се сърди?

А. Капитановъ (з): Какъ нѣма да се сърди, като изопачавате съдържанието на заповѣдитѣ?

Д. Нейковъ (с. д): Г. министърътъ казва, че офицеритѣ сѣ уволнени по чл. 31 на закона. Това е погрѣшно. Той прочете чл. 31. Въ него е казано, че уволненитѣ офицери, които сѣ принудени да напуснатъ армията по Ньойския договоръ, получаватъ това и това — едно годишно възнаграждение или държавна служба. Чл. 31 третира, следователно, ония привилегии, които се даватъ на уволненитѣ офицери, но самитѣ уволнения ставатъ по причини, посочени въ гл. 47 отъ закона. Че това е така, г. г. народни представители, можете да видите отъ самия законъ. Самиятъ законъ за военнитѣ сили е раздѣленъ на четири глави: първата глава съдържа общи положения: чинове, повишения; втората глава — задължения; третата глава — права. Тамъ, въ тази глава, е чл. 31; тамъ се регулиратъ въобще привилегиитѣ при служенето и уволнението: за квартира, за пътуване съ намалени цени, за облѣкло и т. н. И най-после иде глава IV съ заглавие „Преминуване на служба“: а) назначение; б) премѣстване и в) уволнение. Въ тази глава се говори за уволненията на офицеритѣ; тукъ е чл. 47, който изброява всички причини на уволненията — по собствено желание, по смѣтъ, дисциплинарно и т. н. Тукъ е и чл. 51, който задължава г. военния министъръ непременно да вземе предварителното решение на Висшия воененъ съветъ досежно висшитѣ офицери.

А. Буковъ (з): Г. председателю! Той трѣбва да каже само, доволенъ ли е или е недоволенъ отъ отговора на г. министъра.

Д. Нейковъ (с. д): Г. военниятъ министъръ твърди, че нѣма офицери, уволнени безъ воененъ съветъ.

Нѣкой отъ земледѣлцитѣ: Повторно ли ще развивате питането си?

Д. Нейковъ (с. д): Думата е за висши офицери, уволнени безъ знанието на Висшия воененъ съветъ. Азъ искамъ да се избѣгнатъ всѣкакви недоразумения. Въобще ли има решение на Висшия воененъ съветъ за тѣхното уволнение, напр., на 15 ноември т. г., когато той е заседавалъ и е оформилъ известни уволнения, направени презъ септември и април, или г. военниятъ министъръ твърди, че е изпълнилъ чл. 51 на закона, който му казва, че висшитѣ офицери се уволняватъ следъ предварителна оценка на Висшия воененъ съветъ. Но г. министърътъ казва, че уволненията ставали съ знанието на Царя. Той джиросва отговорността на Царя. Той направи това и съ изявлението си въ в. „Свободна речъ“ отъ 24 ноември т. г., където казва: „Никакво уволнение не е станало безъ знанието на Царя“. Е добре, г. министре, обяснете ми тогава заповѣдъ № 1787 отъ 5 септември на Министерството на войната, артилерийска инспекция: (Чете) „До г. подполковникъ Симеоновъ. Съобщавамъ Ви, че отъ днесъ се уволнявате отъ служба и се освобождавате отъ длъжността началникъ на секция въ артилерийската инспекция. Инспекторъ на артилерията, генералъ майоръ Танничевъ“. Царьтъ на 5 септември билъ ли е въ България, г. министри на войната?

А. Кантарджиевъ (д): Това е предписание, не е заповѣдъ.

Д. Нейковъ (с. д): Моля! Заповѣдъ се издава, г. Кантарджиевъ, следъ като има указъ.

А. Кантарджиевъ (д): Ти недей ме учи — азъ съмъ служилъ въ войската.

Д. Нейковъ (с. д): Висшъ офицеръ се уволнява съ указъ, а възъ основа на този указъ се издава заповѣдъ. А вие процедурите обратното: издавате заповѣдъ, отстранявате офицера отъ служба и чакъ следъ единъ месецъ издавате указъ, когато дохожда Царьтъ, който е билъ въ странство.

Има и други такива заповѣди — оригиналитѣ имъ сѣ тукъ. Напримѣръ, ето една: „Щабъ на VII артилерийско отдѣление, № 75, Самоковъ, 15 септември 1933 г. Заповѣдъ“. Съ тази заповѣдъ се съобщава, че единъ подполковникъ, висшъ воененъ, се счита уволненъ отъ 5 септември и, съгласно чл. 3, да му трѣбватъ едногодишно възнаграждение и т. н. Има ли указъ за уволнението на тоя офицеръ?

А такива писма-заповѣди сѣ получили цѣла партия, както ги наричатъ вие, офицери. Тѣ сѣ уволнени предварително, а следъ това тѣхното уволнение е било оформено или отъ Висшия воененъ съветъ, или пъкъ отъ Царя, за когото вие казахте, че знаелъ за всички уволнения. Да, той може да знае следъ свършенитѣ факти. Той може и да е билъ подведенъ отъ своя министъръ, но всичката отговорность за тия подвеждания и за тия беззакония, за тия неспазвания на законитѣ и правилницитѣ падатъ върху Васъ, г. министре!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Свършихте ли?

Д. Нейковъ (с. д): Не съмъ. — Вие казвате, че решенията на Висшия воененъ съветъ могатъ за бждатъ изпълнени отъ военния министъръ — което значи, че могатъ и да не бждатъ изпълнени, или че тѣ не сѣ задължителни за военния министъръ.

Министър генерал-лейтенант А. Кисювъ: Да.

Д. Нейковъ (с. д): Това не Ви оспорвамъ. Но процедурата при уволнението на висшитѣ офицери Ви задължава да отидете въ Висшия воененъ съветъ и да искате неговата предварителна оценка. Следъ като той оцени и реши, вие можете и да приемете, можете и да не приемете. Това повелява законътъ и правилникътъ.

Ето, тамъ е спорътъ ни. Вие не изпълнявате процедурата; Вие не отивате въ Висшия воененъ съветъ; Вие уволнявате предварително, а следъ това оформяте било чрезъ Висшия воененъ съветъ, било чрезъ Царя. Ето, по това ни е спорътъ, г. г. народни представители!

Г. военниятъ министъръ твърди, че моето изложение е невѣрно, а то тъкмо неговото становище е абсолютно невѣрно, не отговаря на истината. И ако г. министърътъ смѣта, че съ такъвъ отговоръ ще внесе спокойствие въ редоветѣ на ония, които сѣ твърде много не само обезпосени, но и възмутени, той грѣши. Съ своя отговоръ той само ще налѣе масло въ огъня.

А. Циганчевъ (з): Трѣбва да кажете, доволни ли сте отъ отговора на г. военния министъръ или не. Втори пътъ не можете да развивате едно и също питане.

Д. Нейковъ (с. д): Г. г. народни представители! Понеже г. военниятъ министъръ твърди едно, а азъ казахъ, че противното е истина, предлагамъ на г. военния министъръ една парламентарна анкета,....

Отъ мнозинството: А-а-а!

Д. Нейковъ (с. д): ... за да се установятъ всичкитѣ изнесени факти. Приемате ли я, г. министри на войната? Кажете, за да разрешимъ въпроса!

Министър генерал-лейтенант А. Кисювъ: Приемамъ я, г. Нейковъ! Заповѣдайте!

Д. Нейковъ (с. д): Приемате я. Добре!

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Има думата г. министърътъ на войната генерал-лейтенантъ Александъръ Кисювъ.

Министър генерал-лейтенант А. Кисювъ: Г. г. народни представители! По поводъ на това, което г. Нейковъ твърди, — че уволненията ставали, преди да има указъ, че Негово Величество не билъ тукъ, та не можелъ да подпише указитѣ — ще кажа, че съдържанието на указитѣ се съобщава на Негово Величество, и той дава своето одобрение по телеграфа или писмено.

А. Кантарджиевъ (д): (Къмъ Д. Нейковъ) Видѣ ли?

Министър генерал-лейтенант А. Кисювъ: По негово заповѣдъ азъ произведохъ юнкеритѣ отъ 52 випускъ т. г. въпрѣки, че Негово Величество го нѣмаше тукъ. Възъ

основа на какво ги произведох? Своеволно ли ги произведох, или въз основа на доклада, който бѣше изпратен и заблаговременно върнат тукъ одобрень? Може ли да се допустне обратното?

С. Таковъ (з): Той е неслуживъ — не разбира тия работи.

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Чл. 51 за сѣга увольнението въ интереса на службата на старши офицери, които се лишаватъ отъ обезщетение. За да има една по-голяма сигурност, че нѣма да стане нѣкоя неуредица при решаването на този въпросъ, именно като по-голяма гаранция се туря, преценката да става отъ Висшия воененъ съветъ. А увольнението по чл. 31, казахъ ви какъ става: никакво решение на Висшия воененъ съветъ не се иска. Обаче тукъ се засѣгатъ хора неудостоени отъ Висшия воененъ съветъ за повишение въ по-горна длѣжност. Туй е положението. Уволнението на подполковниците не трѣбваше и нѣмаше защо да оформявамъ, нито съмъ го оформилъ въ Висшия воененъ съветъ, защото Висшиятъ воененъ съветъ нѣма какво да се занимава съ тѣхното увольнение. Това не се и иска. Прочетете закона и го разберете.

С. Таковъ (з): Г. Нейковъ е неслуживъ.

П. Дековъ (з): Втори пѣтъ, когато ще ставатъ такива работи, г. военниятъ министъръ ще се консултира съ щаба на Социалдемократическата партия!

Д. Бошнаковъ (з): Той мисли, че това е кооперация „Напредъ“.

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Г. военниятъ министъръ заяви, че приема анкета. Моля да си изпълните длѣга.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ съ парламентарни анкети шегѣ не правя, г-да! Заради туй азъ не я приемамъ.

Д. Нейковъ (с. д): Това не е шегѣ. Г. министърътъ заяви, че приема анкета.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Само толкозъ по този въпросъ.

Д. Нейковъ (с. д): Ще си играемъ на кришка-мишка! Военниятъ министъръ приема анкетата; Вие не можете да не я приемете.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ще моля втората точка отъ дневния редъ — изборъ на народни представители по окръжи за попълване делегацията по поднасяне отговора на тронното слово — да се отложи за други день.

Д. Нейковъ (с. д): Азъ считамъ, че военниятъ министъръ е приелъ анкетата. Приемате ли я, г. министре? Недейте се кри задъ г. министъръ-председателя! Тогава защо ще си играемъ на анкета!

Министъръ генералъ-лейтенантъ А. Кисовъ: Азъ не се крия. Азъ казахъ, че приемамъ анкета. Властно е Събранието да реши.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Военниятъ министъръ приема, Вие самичкѣ, г. Нейковъ, да отидете да се увѣрите въ фактитъ, които той Ви казва.

К. Лулчевъ (с. д): Това не е анкета.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Довѣрие къмъ Васъ! Нали виждате! Най-голямо довѣрие къмъ Васъ!

Г. Чешмеджиевъ (с. д): Г. министъръ-председателю! Г. военниятъ министъръ е отговоренъ, и той разбира какво може и какво не може.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни) Понеже не сѣ представени всички списъци на народнитъ представители по окръжи за попълване делегацията по поднасяне отговора на тронното слово...

Д. Нейковъ (с. д): Г. председателю! Не Ви чувамъ. На другъ въпросъ ли минавате, или още сме на първия въпросъ? Вие не можете да минете на другъ въпросъ.

Г. военниятъ министъръ прие анкетата. Той е отговорниятъ министъръ за ресора си. Азъ считамъ анкетата за приета.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Този въпросъ не е поставенъ на дневенъ редъ, г. Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): Нека каже Камарата, че не приема анкетата. Г. военниятъ министъръ я приема. Вие защо не я приемате. (Възражения отъ мнозинството)

Председателствуващъ Н. Шоповъ: (Звъни)

А. Циганчевъ (з): Понеже всичко това, което изнасяте, е инсинуация по адресъ на армията, Парламентътъ отхвърля исканата отъ Васъ анкета.

К. Лулчевъ (с. д): Вие трѣбва да положите въпроса на гласуване. Народното събрание може да отхвърли анкетата.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Когато се постави на дневенъ редъ такъвъ въпросъ, азъ ще го поставя на гласуване. Сега Вие имате само питане, на което Ви се отговори. Така е правилникътъ. Поставете въпросътъ за анкета — ще го поставимъ на дневенъ редъ.

Д. Нейковъ (с. д): Не е истина това. То става веднага.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: По поводъ на едно питане не може да се поставя на дневенъ редъ въпросъ за анкета.

Д. Нейковъ (с. д): Кѣде е казано това?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Въ правилника.

Д. Нейковъ (с. д): Нѣма такава нѣщо въ правилника. Анкетата става веднага, когато Народното събрание и съответниятъ министъръ пожелаятъ.

В. Василевъ (мак): Е, Народното събрание не я приема. Свършена работа! Не желае.

Д. Нейковъ (с. д): Прочетете правилника, г. председателю, и ще видите.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Съобразете се съ правилника.

Д. Нейковъ (с. д): Прочетете съответния членъ отъ правилника.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Намѣрете го Вие, г. Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): Какво ще го намирамъ азъ! Народното събрание е властно всѣкога, когато се поиска анкета, да я допустне или не.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: По това нѣма споръ, но ще постѣпите съгласно правилника. Направете предложение, ще сезирамъ Народното представителство и тогава ще говорите. По поводъ на едно питане не може да става въпросъ за анкета. Направете предложение — ще го поставя на дневенъ редъ! Въпросътъ е изчерпанъ.

Д. Нейковъ (с. д): Добре, г. председателю! Заявявамъ, че въ най-скоро време ще направя предложение за анкета, и ако Вие отхвъртите анкетата, ще направя интерпелация по този въпросъ и по други въпроси — за порядкитъ въ Военното министерство.

Отъ мнозинството: Е-е-е!

А. Капитановъ (з): Сега олекна ли ти?

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. Нейковъ! Трѣбваше по-рано да направите това.

Д. Нейковъ (с. д): Не сте правъ, г. председателю!

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. председателю! Моля Ви, минете на дневния редъ.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля, г-да.

Д. Ачковъ (вез): По едно питане вотъ не може да има. По интерпелация може да има вотъ.

Д. Нейковъ (с. д): Анкетата се приема отъ г. министра.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Моля Ви, г. Нейковъ!

Д. Нейковъ (с. д): Какво ще ме молите? Процедирате погрѣшно, г. председателю!

Д. Ачковъ (нез): Много правилно процедира.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Понеже въ председателството не е даденъ списъкътъ на г. г. народните представители по окръзи за попълване делегацията за поднасяне отговора на тронното слово, моля, да се съгласите да минемъ на точка трета отъ дневния редъ. Пардонъ, още не сме минали точка първа отъ дневния редъ. Моля г. докладчика да докладва проектоотговора на тронното слово на трето четене.

Докладчикъ - Х. Манафовъ (д): (Чете)

„Ваше Величество,

„Народното представителство съ задоволство отбелязва, че правителството, привърженикът на освежения отъ основния ни законъ парламентаренъ режимъ, продължава политиката на мирно и спокойно развитие на страната, като при съществуващите стопански условия ще възприеме всички реформи, които целятъ бързото и резултатно възстановяване на разстроеното стопанство и оздравяването на държавните финанси.

„Ваше Величество,

„Народното представителство съ облекчение констатира, че правителството полага всички усилия за смекчаване на кризата, като, въпреки мъжните финансови условия, подпомага производителитъ, успѣшно сключи търговски договори съ чехословашката и турската републики и подготвява сключване на такива и съ други държави, като приобщава усилията си къмъ всѣка акция на сътрудничество между държавитъ, целящи подобренето на международните стопански отношения.

„Ваше Величество,

„Народното представителство е особено доволно, че взетитъ мѣрки отъ правителството за съкращаване разходите на държавата и за засилване и увеличаване на държавните приходи, при влошеното стопанско положение, сж дали значителни резултати. Народното представителство, съзнавайки необходимостта отъ уравновесенъ държавенъ бюджетъ, ще подкрепи правителството въ новитъ му усилия за създаване на здрави държавни финанси, както и въ отпочнатата реформна дейностъ за рационализиране на държавния бюджетъ, за строгъ предварителенъ контролъ при ангажиране на разходите, за финансовъ контролъ надъ автономните държавни стопански предприятия и за уреждането на финансовата администрация.

„Ваше Величество,

„Необходимостта отъ възстановяване на доверието — тоя мощенъ факторъ за стопански подъемъ — е всеобщо призната, и всички законодателни инициативи на правителството за окончателното уреждане на задълженията, като се облекчи положението на длъжниците и се осигури спестовността, както и въ областта на банковото дѣло и неговото реорганизиране, ще бждатъ най-сериозно, всестранно и съ огледъ общитъ интереси на народъ и държава обсъдени и възприети отъ народните представители.

„Ваше Величество,

„Дейността на правителството, която доведе до съгласие съ представителитъ на носителитъ на довоеннитъ и следвоеннитъ заеми за намаляване на задълженията, засега за единъ известенъ периодъ, извикватъ чувство на облекчение и задоволство въ срѣдата на народното представителство.

„Ваше Величество,

„Народното представителство съ радостъ констатира, че правителството следва неизмѣнно политиката на миръ и редъ, че България е въ добри отношения съ всички държави и се радва на симпатитъ и доверието на великитъ сили.

„Народното представителство особено цени радушния и сърдеченъ приемъ, който бѣ оказанъ на Ваше Вели-

чество и на Нейно Величество Царицата отъ държавните глави и правителствата на странитъ, които, макаръ и часино, недавна посетихте — приемъ, който е изразъ на симпатии и уважение къмъ Ваше Величество и къмъ българския народъ.

„Народното представителство е сжщо особено радостно отъ посещението, което Тѣхни Величества Кралътъ и Кралицата на Югославия направиха на Ваше Величество и на Нейно Величество Царицата въ Евксиноградския дворецъ, въ което вижда изразъ на сърдечно приятелство.

„Ваше Величество,

„Народното представителство сърадва правителството за посещението, които му бѣха направени отъ министъръ-председателя и министра на външнитъ работи на турската република, министра на външнитъ работи на ромънското кралство и министъръ-председателя и министра на външнитъ работи на Унгария.

„Посещението на турскитъ държавници бѣ ново доказателство за приятелскитъ връзки между двата народа, затвърдено съ продължението договора за приятелство, неутралитетъ и арбитражъ.

„Срещитъ съ ромънския и унгарскитъ държавници дадохъ възможностъ да бждатъ уяснени редица въпроси, целящи заякчаването на приятелскитъ връзки и уреждането на стопанскитъ отношения помежду ни.

„Ваше Величество,

„Народното представителство не може да не изрази радостта си отъ срещата на Ваше Величество съ Негово Величество Краля на Рмъния, въ което вижда още едно доказателство за приятелскитъ връзки между двата съседни народа.

„Да живѣе Негово Величество Царътъ!

„Да живѣе Нейно Величество Царицата!

„Да живѣе България!“

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Постѣпило е едно предложение, подписано отъ 10 души народни представители, въ края на отговора на тронното слово да бжде вписанъ следниятъ пасажъ: (Чете) „Ваше Величество! Народното представителство се надѣва, че всички тѣзи срещи сж помогнали за широкото уяснение на политиката на правителството и националнитъ тежнени на българския народъ, които чакатъ своето справедливо удовлетворение“. Подписаха: Василь Василевъ, Филиповъ, Коевски, Гавриловъ, Ачковъ и др.

Съ това предложение съгласни ли сте, г. министъръ-председателю?

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ моля уважаемитъ господа да оттеглятъ предложението си. Азъ се надѣвамъ, че се е помогнало. Моля ви се, оттеглете това предложение, защото нито му е мѣстото, нито му е редътъ да тикатъ подобно нѣщо въ отговора на тронното слово. Ако не го оттеглите, азъ ще моля народното представителство да не го гласува

В. Василевъ (мак): Така, както е отговорътъ на тронното слово, изброяването на срещитъ, които сж станали, е само една хроника, която не насочва нашата мисълъ на нищо. Ние желаемъ съ този пасажъ да бжде точно казано, какво ни радва отъ тѣзи срещи и какво очаква народното представителство отъ тѣхъ. Именно този пасажъ, който ние искаме да бжде вмъкнатъ въ края на отговора на тронното слово, е който конкретизира мисълта на народното представителство по този въпросъ. Ние молимъ да бжде гласувано нашето предложение. Нека Народното събрание прецени, дали да го приеме или да го отхвърли.

Председателствуващъ Н. Шоповъ: Г. г. народни представители! Пристъпваме къмъ гласуване на казаното предложение, съ което г. министъръ-председателтъ не е съгласенъ. Които приематъ това предложение така, както го прочетохъ, моля, да вдигнатъ ржка. Малцинство, Събраниято не приема.

Който отъ г. г. народните представители приема на трето четене проектоотговора на тронното слово така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигне ржка. Мнозинство, Събраниято приема.

Минаваме на точка втора отъ дневния редъ. Понеже не е готовъ докладътъ, ще се остави тази точка за следващото заседание.

Пристъпваме къмъ точка трета отъ дневния редъ — първо четене на законопроекта за извънбюджетенъ (свърх-

сметен) кредит по бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година на сума 337.854.000 л.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.
(Председателското място се заема отъ подпредседателя С. Даскаловъ)

Секретарь И. Драгойски (д): (Прочита законопроекта изцяло, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. прил. Т. I, № 6).

Г. г. народни представители! Допустната е една печатна грѣшка, а именно: сумата по § 8 погрѣшно е отпечатана 25.932.000 л., вмѣсто 23.932.000 л.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Азъ искахъ думата.

Министъръ С. Стефановъ: Азъ ще кажа преди туй нѣколко думи за уяснение.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): По-добре да чуете и мене, и после да дадете обяснения.

Министъръ С. Стефановъ: Ако обичате, Вие вземете думата.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Азъ съмъ я взелъ.

Министъръ С. Стефановъ: Добре, съгласенъ съмъ.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представител г. Георги Данаиловъ.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Г. г. народни представители! Истина е, че, както въ изложението на финансовия министъръ, така и въ изложението на първия министъръ вчера по отговора на тронната речъ, се споменава за договора и спогодбата, които сж постигнати между българското правителство и портъоритъ на нашитъ заеми за известнитъ облекчения, които тукъ, въ увода на законопроекта — така трѣбва да го нарека — тъй сжщо се излагатъ въ отдѣлни точки.

Азъ намирамъ, г. г. народни представители, че този начинъ на излагане не отговаря на законния редъ. Понеже съ туй съглашение между кредиторитъ и българското правителство се сключва единъ договоръ, макаръ въ форма на протоколъ, Народното събрание, споредъ мене, трѣбва по-напредъ да одобри протокола, който е сключенъ между правителството, въ лице на г. министъръ-председателя, и портъоритъ. Макаръ, че на портъоритъ се казва, че ние ще имъ платимъ сумитъ — турени въ бюджета, или негурени въ бюджета, това нѣма значение, както обясни и г. министъръ-председателятъ — тѣ настояватъ да влѣзатъ тия суми въ бюджета, търсятъ легалния изразъ на договора, който е сключенъ между г. министъръ-председателя и тѣхъ. Азъ смѣтамъ, че и ние, Народното събрание, сжщо така трѣбва да търсимъ легалния изразъ на договора, който е сключенъ между кредиторитъ и г. министъръ-председателя.

Азъ приемамъ и напълно похвалявамъ правителството за тая негова придобивка — да намали задълженията по нашитъ заеми. Но, макаръ да се касае тукъ за единъ договоръ, който не натоварва държавата, а който намалява плащанията ѝ, смѣтамъ, че законътъ за бюджета и конституцията — защото касае се за договоръ за заемъ, за връзки на държавата съ кредиторитъ ѝ — налагатъ, щото този протоколъ да бѣде специално внесенъ и одобренъ отъ Народното събрание. Това смѣтамъ, че по-напредъ трѣбва да се направи. Най-сетне, ако вие мислите, че може едновременно да се направи — добре. Въ всѣки случай, протоколътъ трѣбва да се внесе на одобрение въ Народното събрание.

Тая е първата ми бележка.

Втората ми бележка се отнася до нѣкои неясности въ законопроекта. Но азъ смѣтамъ, че това сж, по-скоро, аритметически работи, и тѣ може да се обяснятъ въ комисията. Въ всѣки случай, прави впечатление, че за погашение задълженията къмъ Дисконто-Гезелшафтъ и за лихви по сжщитъ се предвиждатъ два отдѣлни параграфи. Доколкото зная въпроса, параграфъ за лихвитъ не трѣбва да сжществува. Види се, има нѣкое основание, поради което г. министърътъ на финанситъ иска и тая сума да бѣде вписана тукъ.

На всѣки случай, азъ моля г. министъръ-председателя да има предъ видъ моята първа бележка, и Народното съ-

брание да се съгласи, щото този протоколъ да влѣзе тукъ за одобрение отъ Народното събрание.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Тъкмо за туй искахъ да взема думата по-рано, за да дамъ нѣкои обяснения, защото въпросътъ бѣше свързанъ съ известни потвърждения, които ние очаквахме да получимъ всѣки моментъ.

Както ви е известно, г. г. народни представители, миналата година задълженията ни по нетрансфериранитъ суми по държавнитъ дългове не се вписаха въ бюджета. Чл. 84 отъ закона за бюджета изрично казва: (Чете) „Кредититъ, предвидени въ бюджета на държавнитъ дългове за разходите по службата на външнитъ държавни дългове, сж въ единъ времененъ размѣръ, докаго той бѣде установенъ следъ сключване на окончателната спогодба съ портъоритъ“. Днесъ вече ние имаме окончателна спогодба съ портъоритъ. Но, понеже тази спогодба, г. г. народни представители, се сключи много по-рано съ Парижъ, и ние нѣмаме време да отидемъ въ Лондонъ, защото трѣбваше да се връщаме тукъ, спогодбата съ Лондонъ се третираше чрезъ кореспонденция. Лондонъ преди нѣколко дни потвърди сжщитъ условия на Парижъ. Следъ туй трѣбваше ние да потвърдимъ нашето съгласие и да чакаме комюнике, което обикновено, при подобни спогодби, представителитъ на портъоритъ тамъ публикуватъ. Въ Парижъ тази публикация се извърши още веднага следъ подписването на спогодбата. Въ Лондонъ нашето писмо е пристигнало преди 3—4 дни и тъймо днесъ, всѣка минута, ние чакаме телеграфическо съобщение за публикацията на комюникето. Вчера, на 23 ноември, въ Лондонъ е публикувано комюникето, споредъ днешния бюлетинъ. Тая телеграма ние я имаме.

В. Молловъ (д. сг): Въ телеграмата се казва нѣщо по-друго отъ онова, което се пише въ законопроекта.

Министъръ С. Стефановъ: Онова, което отъ телеграмата може да се разбира до установяване на подробноститъ, всичко това сж технически подробности и смѣтки, които ще има да се направятъ по всѣки заемъ отдѣлно. Тая процедура съ Парижъ е изпълнена. Съ Лондонъ сега има да се изпълнява. Тя нѣма абсолютно никакъвъ сжщественъ характеръ, защото се касае до това, да се направятъ изчисления по всѣки заемъ, за всѣка страна отдѣлно, кждето купонитъ се представляватъ, за изготвяне на боноветъ, които ние ще дадемъ — по 10% — защото, както ви е известно, плащанията ставатъ на 4 срока, презъ 6 месеца.

Г. г. народни представители! Ако ние имаме възможностъ още днесъ да направимъ трансфера, 10%, за цѣлата останала сума отъ 680 милиона лева, нѣмаме нужда да правимъ вписването и нѣмаме нужда да се извършва тази процедура, а чисто и просто щѣха да се препратятъ авоаритъ за плащанията, срещу които въ единъ срокъ се получаватъ и скриптоветъ за трансфериранитъ левове.

Г. г. народни представители! Понеже ние трѣбва да изплащаме на срокове, трѣбва до времето на последния срокъ да бѣдатъ вписвани въ бюджета сумитъ по цѣлото задължение. Съ настоящия законопроектъ, който ние внасяме, става вписването само за бюджета 1933/1934 финансова година. За миналата финансова година това стана. Въ бюджета на 1934/1935 финансова година ще има да се впишатъ само въ размѣръ за 14 дни, тъй като имаме единъ платежъ на 14 априлъ, който преминава въ нея. Ние изпълняваме тая форма — вписванията — за да имаме кредити, които ще унищожимъ съ боноветъ и срещу които да можемъ да издаваме 10%. По отношение на ония пъкъ бонове въ чужди платежни срѣдства които ще платимъ на падежитъ — и до изтичането на последния падежъ ще платимъ сумитъ напълно, au fur et à mesure — съ плащането, следъ всѣки 6 месеца, ще бѣдатъ унищожавани на съответното число по $\frac{1}{4}$ бонове. По този начинъ ще стане ликвидацията на тѣзи задължения за периода отъ двѣтъ години.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Вие не отговорихте на моя въпросъ.

Министъръ-председател Н. Мушановъ: Азъ ще отговоря на него.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг): Въпросътъ е тукъ, че имаме двустраненъ договоръ.

Министъръ С. Стефановъ: Разбирамъ. Г. министъръ-председателятъ ще Ви отговори.

Председателстващ С. Даскалов: Има думата г. министър-председател.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Пардон, г. министре! Въпросът е, че ние имаме един двустранен договор.

Министър С. Стефанов: Още въ вторник ще внесем спогодби.

Г. Т. Данаилов (д. сг): Тогава добре.

Министър-председател Н. Мушанов: Да се разбере. Спогодби ще ги внесем за одобрение. Но защо не ги внесохме сега? Защото този свръхсметен кредит е за текущия бюджет. За миналата година сумите са вписани въ бюджета. Затова ние сме, че е по-добре само към този бюджет да се гласува свръхсметен кредит. А спогодбите, които се отнасят за двете бюджетни упражнения — те са за периода от 1 април 1932 г. до 1 април 1934 г. — ще ги разглеждаме отделно и затова ще ги внесем отделно. Аз намирам, че такъв договор ще трябва да го потвърди Народното събрание. Портърите не искат това, обаче аз съм, че, от гледището на нашето законодателство, народното представителство трябва да си каже думата по този договор. Ще го внесем за одобрение и него. Това е ас в мотивите на този законопроект.

В. Моллов (д. сг): Само един въпрос искам да отпращам към министъра на финансите. Прилага ли се същата тази спогодба и за Дисконто-Гезелшафт, както и за другите портюри, или има някакво особено уговаряне, защото Вие раздължате § 14, като прибавяте един нов § 2а — за погашение по дълга към Дисконто-Гезелшафт. А въ § 14 се съдържат само лихвите.

Министър С. Стефанов: Г. г. народни представители! Казано е, че се уреждат изброените заеми въ закона. Дисконто-Гезелшафт е споменат въ този закон, следователно, ние уреждаме въпроса и съ нея.

В. Моллов (д. сг): Значи, има спогодба и съ Дисконто-Гезелшафт.

Министър С. Стефанов: Касае се за предвоенните и следвоенните заеми и всички останали.

Председателстващ С. Даскалов: Понеже няма записани оратори, ще пристъпим към гласуване на законопроекта.

Който от г. г. народните представители приема на първо четене законопроекта за извънбюджетен (свръхсметен) кредит по бюджета на държавата за 1933/1934 финансова година на сума 337.854.000 л., моля, да вдигне ръка. Мнозинство, Събранието приема. (Оживление и веселост върждь мнозинството)

Н. Стамболиев (з): (Сочи подпредседателя С. Даскалов) Почва съ финансови въпроси дебюта си.

Министър С. Стефанов: Е, почваме двамата Стефановци!

Н. Стамболиев (з): Да е хайрия!

Председателстващ С. Даскалов: Пристъпваме към четвъртата точка от дневния ред — първо четене законопроекта за извънбюджетен (свръхсметен) кредит от 200.000.000 л. за изплащане на останалите неизплатени разходи по бюджета за 1932/1933 финансова година.

Моля г. секретаря да го прочете.

Замъстник-секретар И. Драгойски (д): (Прочита мотивите към законопроекта — вж. прил. Т. I, № 7)

Г. г. народни представители! Ще чета цѣлия законопроектъ, защото има печатни погрѣшки. (Чете)

„ЗАКОНЪ

за извънбюджетен (свръхсметен) кредит отъ 200.000.000 л. за изплащане на останалите неизплатени разходи по бюджета за 1932/1933 финансова година.

„Чл. 1. Разрешава се на министъра на финансите извънбюджетен (свръхсметен) кредит отъ 200.000.000 л., за изплащане на останалите неизплатени по бюджета за 1932/1933 финансова година частни задължения на държавата за веществени разходи, като се изключатъ отъ голя законъ задълженията на държавните учреждения къмъ други такива, задълженията за лични парични възнагра-

ждения къмъ бивши и настоящи държавни служители, както и задълженията къмъ Б. н. банка и Б. ц. к. банка, къмъ мина „Перникъ“, Дирекцията на храноизноса и общините.

„Чл. 2. Разходите по настоящия извънбюджетен (свръхсметен) кредит да се покриватъ съ икономите по редовния бюджет на държавата за 1933/1934 г. и следващите бюджетни години“.

В. Моллов (д. сг): Значи заличаватъ се думите „произведенията на вътрешния държавен заем“.

Министър С. Стефанов: Да. Грѣшка станало при печатането. Сравнихме законопроекта съ оригинала и поправихме грѣшките. Не искахме да печатимъ другъ екземпляръ за икономия. Въ всѣки случай поправките се четатъ.

В. Моллов (д. сг): Добре, приемамъ.

Замъстник-секретар И. Драгойски (д): (Продължава да чете) „Използуването на кредита да се извърши отъ влизането на закона въ сила и презъ следващите години до окончателното му изчерпване.“

„Разходите, изплащани по тоя кредит, за задължения по бюджета на Главната дирекция на желѣзниците и пристанищата, да се покриватъ отъ икономите по бюджета на желѣзниците и пристанищата за 1933/1934 финансова година и следващите години.“

„Чл. 3. Срещу платежните заповѣди, издадени по бюджета за 1932/1933 финансова година и неосребрени до 30 юний 1933 г., както и разходите презъ същата година, за които не са били издадени платежни заповѣди до 30 юний 1933 г., Дирекцията на държавните и на гарантираните отъ държавата дългове ще издаде платежни заповѣди по настоящия извънбюджетен (свръхсметен) кредит, платими въ облигации на приносителя и въ брой.

„Задълженията къмъ единъ кредиторъ общо до 20.000 л. включително се изплащатъ въ брой. Задълженията надъ 20.000 л. се изплащатъ 40% въ брой отъ бюджета за 1933/1934 финансова година, а остатъкътъ отъ 60% въ облигации отъ следващи бюджетни години“.

В. Моллов (д. сг): „Платими въ облигации“ — това не е ли грѣшка?

Г. Т. Данаилов (д. сг): И това е грѣшка. Щомъ няма заеми, няма облигации.

Министър-председател Н. Мушанов: Ще го поправимъ.

Министър С. Стефанов: Въ комисията ще се обяснимъ.

Министър-председател Н. Мушанов: Нека се прочете законопроектътъ. Въ сѣщностъ, макаръ да е казано „200.000.000 л.“, няма да се издадатъ облигации за повече отъ 100 милиона лева, защото половината ще се изплатятъ съ налични срѣдства.

Министър С. Стефанов: Нека се прочете законопроектътъ, тогава ще ви дамъ обяснения.

Замъстник-секретар И. Драгойски (д): (Продължава да чете) „Чл. 4. Облигациите се състоятъ отъ отръзки отъ 1.000, 5.000, 20.000 и 50.000 л.

„Сумите, по-малки отъ 1.000 л., се изплащатъ въ брой. „Текстътъ и формата на облигациите ще се опредѣли отъ министъра на финансите.“

„Чл. 5. Облигациите ще носятъ 6% годишна лихва, платима въ края на всѣко шестмесечие срещу купони, прикчени къмъ облигациите съ падежи 1 април и 1 октомврий всѣка година. Платежътъ на първия купонъ е 1 април 1934 г.

„Чл. 6. Погасяването на облигациите ще става въ 3-годишенъ срокъ съ равни или окръглени въ единици лева шестмесечни суми, вписани въ купоните отделно отъ сумата на лихвата.

„Чл. 7. При издаването на платежните заповѣди изработената лихва отъ 1 октомврий 1933 г. до деня на издаване на платежната заповѣдъ ще се приспада отъ дължимата сума.

„Чл. 8. За изплащане на купонитъ, съдържащи лихви и погашения, въ бюджета на държавнитъ дългове се предвиджатъ ежегодно необходимитъ кредити.

„Чл. 9. Купонитъ съ настъпили падежи се изплащатъ отъ Българската народна банка чрезъ задължение на провизионната сметка по 6% държавен заемъ 1933 г. За осигуряване редовното имъ изплащане Б. н. банка блокира необходимитъ суми отъ държавнитъ приходи.

„Чл. 10. Облигациитъ се освобождаватъ отъ всъкакви сегашни и бъдещи данъци, такси, берии и гербовъ налогъ.

„Чл. 11. Давностниятъ срокъ на купонитъ изтича 5 години следъ падежа имъ“.

Г. Т. Данаиловъ (д. сг.): Нѣма смисълъ да се поменава за 5 години, защото заемътъ е само за 3 години.

Министъръ С. Стефановъ: Тургатъ се още 2 години, както това е за всички заеми.

Замѣстникъ-секретаръ И. Драгойски (д): (Продължава да чете)

„Чл. 12. Тия облигации се приематъ по номиналната стойностъ, намалена съ съответното погашение, по купонитъ съ настъпили падежи, съгласно таблицата напечатана на гръба на облигацията, за залогъ за участие по предприятия, за чиновнически гаранции и за гаранции за неотклонение по углавни дѣла.

„Чл. 13. При издаването на платежнитъ заповѣди за суми по-голъми отъ 5000 лева кредиторитъ сж длъжни да представятъ бирническо удостоверение, че не дължатъ закъснѣли държавни и общински данъци, такси и берии. Ако такива се дължатъ, тѣ се удържатъ при изплащането на сумитъ по платежнитъ заповѣди и се изплащатъ въ брой на държавния или общинския бирникъ“.

В. Молловъ (д. сг.): Искамъ да говоря.

Министъръ С. Стефановъ: Азъ бихъ желалъ по-напредъ да дамъ нѣкои предварителни обяснения.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Съ настоящия законопроектъ се цели да се ликвидиратъ останалитъ неизплатени платежни заповѣди къмъ частни лица до края на м. юний 1933 г., до счетоводното приключване на бюджетната 1932/1933 г.

Както ви е известно, въ продължение на 2½ години бюджетитъ продължаватъ да заемствуватъ: останали ариерета, стари платежни заповѣди се изплащатъ презъ следващата бюджета година, и бюджетътъ се затруднява съ изплащането на неиздължени платежни заповѣди. Поради заемствувания въ последнитъ 2½ години, когато нѣмаше други извънредни срѣдства, съ които да покриемъ неизплатенитъ платежни заповѣди до 30 юний, решихме да туримъ точка на тия заповѣди, които се намалиха на 200 милиона лева, и да ги ликвидираме по начина, по който ви предлагамъ. Следъ станалитъ вече деблокации на суми по текущия бюджетъ ние имаме до края на той месецъ осигурени около 80 милиона лева, които съставляватъ 40% и които ще се дадатъ въ брой срещу 200-та милиона лева. До този моментъ сж издадени платежни заповѣди за 182—183 милиона лева. Отъ проучванията, които се направиха по документи, се установи, че има да се издаватъ такива за още 10—15 милиона лева. Или кръжло платежнитъ заповѣди, издадени къмъ частни лица до 30 юний 1933 г., които щѣ се ликвидиратъ окончателно, ще възлѣзатъ на 200 милиона лева.

Принципътъ, прокаранъ въ този законопроектъ, е следниятъ. Отъ срѣдствата на текущия бюджетъ ще се изплатятъ въ брой 40% веднага на всички представили платежни заповѣди, а остатъкътъ 60% ще бѣде изплатенъ последователно презъ 3 бюджетни години, по 20% всѣка година, съ 6% годишна лихва. Всичко друго въ законопроекта е подробности. Ако има нѣщо пропуснато по уреждане на тая материя, ще бѣде допълнено отъ комисията, така както изисква процедурата за тия изплащания.

Това е обяснението, което има да дамъ по сжщията на той законопроектъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ако имаме пари, ще платимъ всичко и въ една година.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата народниятъ представителъ г. професоръ Владимиръ Молловъ.

В. Молловъ (д. сг.): Г. г. народни представители! Споредъ менъ, той законопроектъ трѣбваше да бѣде раздѣленъ на две части: една, която да засѣга ликвидацията на неизплатенитъ платежни заповѣди по начинитъ, които Министерството на финанситъ намира въ тоя случай за удобни, и друга, която да се отнася до тази заемна операция, до този вътрешенъ държавенъ заемъ, който заличихме въ чл. 2 като погрѣшно отпечатанъ, но който остава въ другитъ членове, именно въ чл. 9 и въ другитъ, където се споменава за тоя заемъ.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Където се говори за облигации.

В. Молловъ (д. сг.): Трѣбва да бѣдатъ раздѣлени тия две операции. Безспорно, че ликвидацията на неизплатенитъ платежни заповѣди може да стане съ налични срѣдства, така както сж икономизирани въ съкровището, но понеже не достигатъ, то и чрезъ облигации на единъ заемъ. Обаче самиятъ заемъ трѣбва да бѣде гласуванъ съ отлѣненъ законопроектъ, който трѣбва да бѣде внесенъ въ Народното събрание и който да съдържа условията, при които тоя вътрешенъ държавенъ заемъ 1933 г., съ 6% лихва, ще бѣде емитиранъ, за да знаемъ при какви условия, какъ, предъ кое учреждение и по какъвъ начинъ той ще се произвежда.

Въ законопроекта е казано само, че текстътъ и формата на облигациитъ ще бѣдатъ опредѣлени съ заповѣдъ отъ министъра на финанситъ. Сметамъ, че това не би могло да стане само съ една административна заповѣдъ, а би трѣбвало да стане съ сжщия законопроектъ, който би трѣбвало да бѣде внесенъ и който не може да бѣде законопроектъ за свѣрхсметенъ кредитъ.

Може да ми се възрази, че заемътъ е малъкъ — и, безспорно, той не може да бѣде повече, както тукъ се разбира, отъ 120 милиона лева, като 40% ще бѣдатъ платени въ брой, а 60% въ облигации — но, при все това, тоя заемъ трѣбва да бѣде оформенъ по надлежния редъ: да се внесе едно законодателно предложение, за разискване по условията на заема — може би нищо нѣма да възразимъ, ще го приемемъ веднага, но той трѣбва да бѣде оформенъ по тоя начинъ. Защо? Защото, макаръ да има облигации, опредѣлени въ известни размѣри, ние не знаемъ какъ ще бѣде емитиранъ тоя заемъ.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Той е принудителенъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Нѣма защо да се емитира. Облигациитъ се даватъ направо на кредиторитъ.

В. Молловъ (д. сг.): Знамъ. Ще дойда на тоя въпросъ. Ако се приеме, както Вие казвате, че това е заемъ, пласментътъ на който е принудителенъ — заемътъ не е принудителенъ, само пласментътъ му е принудителенъ — тогава азъ питамъ: нѣма ли другъ начинъ за по-справедливо разпредѣление на тая сума отъ 120 милиона лева, пласментътъ на която да стане много по-леко, като облигациитъ се котиратъ на борсата? Ако облигациитъ се пласиратъ принудително на имеющитъ право да ги получатъ, тѣ пакъ ще отидатъ на пазара, но ще отидатъ съ една побита цена. Ако, обаче, тоя заемъ бѣде емитиранъ при други условия, може тая цена да не бѣде побита и, следователно, може да се извърши една държавна сдѣлка много по-справедлива, много по-справедлива. Азъ сметамъ, че като правимъ подобно изплащане и като принуждаваме известни лица, имащи право да получатъ известни суми отъ държавата, да взематъ облигации, ние имъ налагаме въ сжщность и една тежестъ. Защо, ако ние мислимъ, че тоя заемъ може да стане принудителенъ, да не го разхвърлимъ върху по-широки маси, върху повече плещи и, следователно, да бѣде реализиранъ на по-добри, по-справедливи и по-разумни условия?

По-нататкъ идва въпросътъ за самитъ платежни заповѣди. За тия платежни заповѣди имаше много оплаквания, не затуй че съкровището не е успѣло да погаси, да изплати всичкитъ платежни заповѣди, но за начина, по който е станало това изплащане. При менъ се явиха на два пѣти делегати на носителитъ на такива платежни заповѣди, съ твърдение, че тѣ сж били прередени: по-стари платежни заповѣди сж неплатени, а по-нови сж били изплатени. Даже имаше и известни твърдения, които

азъ не съмъ провѣрявалъ — че това е ставало по единъ начинъ нередовенъ, чрезъ известни административни ходатайства, срещу заплащане нѣкакви възнаграждения. Опредѣляха дори единъ процентъ на комисиони, който билъ получаванъ отъ нѣкакви външни хора — 1-5 до 3% отъ сумата, която е трѣбвало да бѣде платена. Разбира се, министърътъ на финанситѣ ще провѣри, дали това е вѣрно или не е вѣрно и, може би, като е ималъ възможностъ да говори съ делегатитѣ на тия носители, ще е направилъ и належащото, за да не се допускатъ такива нередовности. Обаче има и друго нѣщо. Платежнитѣ заповѣди трѣбва да бѣдатъ издадени до 30 юний, защото тогава се свършва бюджетното упражнение; въ сѣщностъ то се привършва на 1 априлъ, но даватъ се три месеца като *délai de grâce*, за да могатъ да бѣдатъ оформени всички документи, да бѣдатъ издадени платежнитѣ заповѣди и пр. Изглежда, че не всички платежни заповѣди сѣ издадени, че не всички дългове сѣ оформени, и сега ще трѣбва на нова смѣтка да бѣдатъ оформявани въ платежни заповѣди. Съ други думи, имало е разходи, които не сѣ билъ редовно извършени въ течението на бюджетното упражнение, които сѣ направени срещу разписки — нѣщо, което, по закона за бюджета, предприятията и отчетността, трѣбва да бѣже избѣгвано на всѣка цена, а ако не е било избѣгвано, то значи, че въ тоя случай не се е действувало съ оная бѣззина и съ оная гонимостъ, която финансовата администрация трѣбва да употребява.

Къмъ туй ще прибавя, че това оформяване не може да го направи Дирекцията на държавнитѣ дългове. Защо се наговарва тая дирекция да го направи? Ако тѣзи разходи засѣгатъ нея, тогава, разбира се, въпросътъ ще се отнесе къмъ нея; но, ако това сѣ разходи, направени по другитѣ ведомости, какво ще прави Дирекцията на държавнитѣ дългове за оформяването имъ чрезъ платежни заповѣди, за да могатъ тѣ да бѣдатъ изплатени по тоя редъ? Очевидно, и тукъ има, ако мога да кажа, едно недоразумение или една грѣшка, която би трѣбвало да бѣде обяснена, защото въ сѣщностъ тя ще усложни администрацията по единъ път, който е свършено нецелесобразенъ и свършено неразуменъ въ тоя случай.

Сетне, ако е въпросъ за издаване на облигации, много по-правилно е, както амортизацията имъ, така и плащането на лихвата да бѣдатъ фиксирани въ една таблица. Срокътъ е тригодишенъ, и дирекцията на държавнитѣ дългове ще може точно да установи анюитетитѣ, които има да се плащатъ. Има, обаче, едно постановление — чл. 6 отъ законопроекта — въ което се допуска погасяване чрезъ специално изчисляване: (Чете) „Погасяването на облигациитѣ ще става въ тригодишенъ срокъ съ равни или окръглени въ единици лева шестмесечни суми, вписани въ купонитѣ отдѣлно отъ сумата за лихвата“. Може да стане и тъй, но това усложнява извънредно много администрацията и работата на Българската народна банка. Обикновено, когато се прави вътрешенъ заемъ — а това е единъ вътрешенъ заемъ — анюитетитѣ се фиксиратъ предварително, и тогава цѣлата административна работа на Българската народна банка и на Дирекцията на държавнитѣ дългове се опростява извънредно много. Ако въ Народната банка ще трѣбва по всѣки купонъ да се правятъ изчисления, какво погашение трѣбва да бѣде платено за тѣзи облигации, вие сами разбирате, че това ще наложи усложнение на работата и увеличение на персонала.

Министъръ С. Стефановъ: Не е така работата.

В. Молловъ (д. сг): Ще обясните. Не ми е ясенъ текстътъ. Затуй азъ повече запитвамъ, отколкото да мога да кажа опредѣлено мнение въ случая. — Ако бихме имали законопроектъ отдѣлно за самия заемъ, заедно съ таблицата, която би трѣбвало да бѣде приложена къмъ него, и отдѣлно за ликвидацията на тия задължения по платежнитѣ заповѣди, тогава въпросътъ щѣше да бѣде много по-ясенъ.

Ето защо азъ смѣтамъ, че този законопроектъ за извънбюджетенъ кредитъ трѣбва да отиде въ бюджетарната комисиия, където трѣбва да бѣде прегледанъ много внимателно, параграфъ по параграфъ, за да могатъ да бѣдатъ внесени онѣзи поправки, които ще създадатъ повече ясностъ и приложимостъ на постановленията му.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ С. Стефановъ: Г. г. народни представители! Въ този законопроектъ се уреждатъ едновременно две материи: плащането въ брой и плащането срочно. Това се

направи затуй, защото за тѣзи арриерета отъ 200 милиона лева ние нѣмаме кредитъ въ текущия бюджетъ.

Най-напредъ въ законопроекта се урежда, какъ ще стане плащането съ 40% въ брой. Казава се, че то ще стане отъ икономитѣ по бюджета за 1933/1934 финансова година, защото въ него не се предвидѣ кредитъ за тая целъ. За да станѣше това, трѣбваше да се знае сумата на арриеретата преди 1 априлъ, а отъ друга страна трѣбваше да се чака до 30 юний, за да стане пълното имъ приключване. Тогава тѣ бѣха 182 милиона лева, а днесъ едвали може да има още за 5-6 милиона лева неиздадени платежни заповѣди, и то не по нѣкакви съществени причини, а по причина на самитѣ кредитори, защото въ Сметната палата не имъ сѣ ревизирали документитѣ. По тая причина се вмѣкна уреждането на тая материя въ този законопроектъ.

Второ. Плащането срочно не става чрезъ заемъ, тъй както се разбира държавенъ облигационенъ заемъ. Така бѣше въ първоначалния проектъ, но азъ се противопоставихъ, защото не можемъ да оставимъ, чрезъ тиражи, предварително изчисляване на лихвитѣ и т. н., едни отъ кредиторитѣ да „получатъ паритѣ си по-рано, а други — по-късно. Азъ отхвърлихъ тая система на тиражи, и чисто и просто въ съответния пунктъ се каза, че всѣки кредиторъ ще получава всѣки шестъ месеца съответната равна сума, плюсъ лихвитѣ. Това изчисление не може да става по нѣкакви сложни начини, освенъ само по единъ: ще се изчисли съответната сума, равна на 1/6 отъ цѣлата сума, плюсъ лихвата за тая 1/6 частъ. Това ще съставлява единъ платежъ на 1 априлъ и единъ на 1 октомврий — всѣка година по два платежа.

В. Молловъ (д. сг): Винаги можете да предвидите амортизация безъ тиражи. Нѣма нужда да се вписва предварително специално изчисление.

Министъръ С. Стефановъ: Тукъ нѣма амортизация, а има сума и лихви, както и установенъ срокъ за плащането на сумата и лихвата.

В. Молловъ (д. сг): Таблицитѣ не се създаватъ само за тиражъ.

Министъръ С. Стефановъ: Ето защо азъ отхвърлихъ тиражитѣ. Чисто и просто, Министерството на финанситѣ ще вземе смѣтката на всѣко лице, ще я раздѣли на шестъ равни части и къмъ всѣка частъ ще прибави съответнитѣ лихви. Това ще съставлява документа, срещу който на падежа, два пѣти въ годината, лицето ще отиде да си събере сумата. Избрали сме тая система, като по-проста.

В. Молловъ (д. сг): Това не сѣ облигации.

Министъръ С. Стефановъ: Тази работа можеше да бѣде уредена и съ издаване на платежни заповѣди, платими въ три години, както мислѣхъ да я направя. И, вѣроятно, въ комисията ще дойдемъ на това решение.

В. Молловъ (д. сг): Това е друго.

Министъръ С. Стефановъ: И тогава ще стане тъй, както се плащатъ срочно доставкитѣ на държавата — въ по-дълги срокове. Сега при корекцията на законопроекта, вмѣкнахме думитѣ „вътрешенъ заемъ“, но това нѣма характеръ на вътрешенъ заемъ; има разсрочване, така че да се плати на кредиторитѣ на държавата въ три бюджета. Въпросътъ е много простъ и ясенъ. Осигурява се пълна гаранция и справедливостъ за всички кредитори на държавата.

Н. Пждаревъ (д. сг. Ц): Трѣбва да се внимава да не бѣдатъ много стѣснени. Платежнитѣ заповѣди ще бѣдатъ на приносителя, нали?

Министъръ С. Стефановъ: Документитѣ, по които ще става плащането, нѣма да бѣдатъ на приносителя, а ще бѣдатъ на името, на което е издадена платежната заповѣдъ.

Колкото се отнася до бележката на г. Моллова за нѣкакви си нередовности въ плащането на платежнитѣ заповѣди, ...

В. Молловъ (д. сг): Оплаквахъ ми се.

Министъръ С. Стефановъ: ... дължа да ги отхвърля напълно, защото никогашъ платежнитѣ заповѣди не сѣ плащали по такъвъ редъ, установенъ по дати, както се изплащатъ при насъ, въпрѣки недостатъчнитѣ сѣдства.

При мене идват непрекъснато заинтересовани хора да ми се оплакват, но всички оплаквания, които съм про-вѣрилъ, сѣ се оказвали вѣтреничави. Дълга да направя тая декларация и да заявя, че съм готовъ да приема всички упрѣки, които могат да ми се направятъ, но искамъ да ми се посочатъ конкретни случаи. Платежнитѣ заповѣди сѣ плащани по редъ, на периоди отъ 15 дни, и сега се е достигнало до 15 февруарий 1933 г. Изключения за платежни заповѣди, издадени следъ 15 февруарий 1933 г., сѣ направени само за три фабрики, които работятъ вагони и машини на Дирекцията на желѣзницитѣ, като на всѣка една е даденъ пропорционално по нѣкакъвъ малък аванс. Правени сѣ изключения и за всички платежни заповѣди до 20.000 л. и, най-после, за платеж-нитѣ заповѣди до 50.000 л. за доставки на продукти за храна въ болницитѣ и въ войската. Абсолютно никакви други отклонения отъ този редъ на плащане не сѣще-ствуватъ.

В. Мариновъ (д): И при това, ставатъ по решение на Министерския съветъ.

Министъръ С. Стефановъ: Да, отиватъ често пѣти и тамъ. Азъ имамъ всѣкидневни разпавии съ народни пред-ставители и по разни ходотайства, та познавамъ въпроса много добре.

М. Бойчиновъ (д. сг. Ц): Напоследъкъ редътъ е много добъръ.

Министъръ С. Стефановъ: Не знамъ кога не е билъ добъръ. Друго, като отговоръ на бележкитѣ на г. Мол-ловъ, азъ смѣтамъ, че нѣма какво да се каже, защото всѣки, който прочете много внимателно проекта, ще раз-бере онова, което казахъ въ началото. Ако се касае за нѣкои технически поправки, ще ги направимъ въ коми-сията.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Има думата г. ми-нистеръ-председателъ

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Азъ искамъ да разбера въпроса за заема, който г. Молловъ повдигна.

Министъръ С. Стефановъ: Нѣма никакъвъ заемъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ако е вътре-шенъ заемъ на сума 120 милиона лева, то значи да се издадатъ облигации и да ги купува всѣки, които запише. Тогава отъ произведението на облигациитѣ щѣме да се плати на правоимачитѣ кредитори. Тукъ нѣмаме за целъ да издадемъ облигации, а напротивъ искаме да вземемъ пари да платимъ онова, което се дължи на кредиторитѣ. Ако ние имаме пари да платимъ всичкото, нѣмаше нужда отъ този законъ.

В. Молловъ (д. сг): Вие го наричате вътрешенъ заемъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Зачеркнато е.

В. Молловъ (д. сг): На друго мѣсто го има — въ чл. 9.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Следователно, нѣма да правимъ заемъ отъ публиката, да вземемъ пари, за да плащаме. Напротивъ, малко затруднение правимъ на доставчицитѣ, на които плащаме едната частъ, а дру-гата частъ разсрочваме на три години.

Азъ ви увѣрявамъ, г-да, че ако не е единъ въпросъ на справедливостъ, тоя законъ можеше да го оттеглимъ и да платимъ 100% на доставчицитѣ. Но съ сумитѣ, съ които разполагаме отъ вчера, днесъ се даде нареждане да се приравнятъ чиновницитѣ въ провинцията съ тия въ столицата — като имъ се платятъ заплатитѣ за м. м. августъ и септемврий. Въ такъвъ случай остава да се плаща още за единъ месецъ и 20 дена на чиновницитѣ и 60% на доставчицитѣ. При тия суми, съ които разпо-лагаме, ако не искаме да уравнимъ заплатитѣ на чинов-ницитѣ въ провинцията и тукъ, щѣхме да имаме още 160 милиона лева на разположение.

Този е начинътъ, по който искаме справедливо да разре-шимъ въпроса за тия ариерета — едни къмъ чиновни-цитѣ, други къмъ доставчицитѣ. Мене ми се чини, че доставчицитѣ ще бждатъ доволни да получатъ сега 40—50% и за останалото ценни книги и се надѣвамъ — дай, Боже — въ първата година да има срѣдства, тѣзи 120 милиона лева да ги платимъ на доставчицитѣ и да не плащаме лихви. Така ще уравнимъ смѣткитѣ си съ кре-диторитѣ на държавата. Това е значението на този законъ.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Понеже нѣма други записани по законопроекта, ще пристѣпимъ къмъ гласуване. Конто г. г. народни представители приематъ законопроекта за извънбюджетенъ (сврѣхсметенъ) кре-дитъ отъ 200.000.000 л. за изплащане на останалитѣ неиз-платени разходи по бюджета за 1932/1933 финансова го-дина, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Има думата г. министъръ-председателъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Г. г. народни представители! Предлагаемъ да вдигнемъ заседанието. За вторникъ предлагамъ следния дневенъ редъ:

1. Изборъ на народни представители по окрѣзи за попълване делегацията по поднасяне отговора на тронното слово.

Второ четене законопроектитѣ:

2. За извънбюджетенъ (сврѣхсметенъ) кредитъ по бю-джета на държавата за 1933/1934 ф. г. на сума 337.854.000 л.

3. За извънбюджетенъ (сврѣхсметенъ) кредитъ отъ 200.000.000 лева за изплащане на останалитѣ неизплатени разходи по бюджета за 1932/1933 ф. г.

4. Първо четене предложението за измѣнение и до-пълнение нѣкои членове отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание.

5. Второ четене законопроекта за личния съставъ на Министерството на финанситѣ.

6. Второ четене законопроекта за облекчение на длъжницитѣ по заемитѣ, отпущнати имъ за направа ико-номични къщи.

В. Молловъ (д. сг): Този законопроектъ не е готовъ.

Министъръ-председателъ Н. Мушановъ: Ще се свика комисията. Има два свободни дни да работимъ.

Председателствуващъ С. Даскаловъ: Конто приематъ предложения отъ г. министъръ-председателя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Вдигамъ заседанието.

(Вдигнато 19 ч. 5 м.)

Подпредседатели: { **Н. ШОПОВЪ**
 { **СТ. ДАСКАЛОВЪ**

Секретари: { **Т. ХР. МЕЧКАРСКИ**
 { **А. КАНТАРДЖИЕВЪ**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ**